

**Uchwała Nr XXXI/406/2021
Rady Miejskiej w Jaworznie**

z dnia 22 kwietnia 2021 r.

**w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla miasta Jaworzna
na lata 2021 – 2030**

Na podstawie art. 12 pkt 11 w związku z art. 92 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r., poz. 920), art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r., poz. 713 z późn.zm.), art. 16 b ust. 1, art. 17 ust. 1 pkt 1 i art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r., poz. 1876 z późn. zm.)

**Rada Miejska w Jaworznie
uchwala, co następuje:**

§ 1

Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla miasta Jaworzna na lata 2021 – 2030, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Jaworzna.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miejskiej w Jaworznie

Tadeusz Kaczmarek

Załącznik do uchwały Nr XXXI/406/2021
Rady Miejskiej w Jaworznie
z dnia 22 kwietnia 2021 r.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH DLA MIASTA JAWORZNA NA LATA 2021 – 2030



Jaworzno
źródło energii

SPIS TREŚCI

CZEŚĆ I.....	3
1. WSTĘP.....	4
2. METODA TWORZENIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	5
3. DOKUMENTY PROGRAMOWE POLITYKI SPOŁECZNEJ.....	7
4. UWARUNKOWANIA FORMALNO – PRAWNE.....	13
CZEŚĆ II DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ.....	15
5. STRUKTURA DEMOGRAFICZNA.....	16
6. BEZROBOCIE I RYNEK PRACY.....	20
7. SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH.....	22
8. PRZEMOC W RODZINIE.....	28
9. WSPIERANIE RODZINY.....	31
10. SYSTEM PIECZY ZASTĘPCZEJ.....	33
11. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE.....	35
12. POMOC SPOŁECZNA.....	36
13. INSTYTUCJE WSPARCIA SPOŁECZNEGO.....	43
14. REALIZACJA PROJEKTÓW ZE ŚRODKÓW ZEWNĘTRZNYCH.....	49
CZEŚĆ III PROGNOZA ZMIAN.....	53
15. GLÓWNE WYZWANIA LOKALNEJ POLITYKI SPOŁECZNEJ - PROGNOZA ZMIAN.....	54
16. MONITORING I EWALUACJA.....	56
CZEŚĆ IV CZEŚĆ STRATEGICZNA.....	57
17. CELE STRATEGICZNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ.....	58
18. WSKAŹNIKI REALIZACJI CELÓW.....	61
19. RAMY FINANSOWE.....	63
20. POSTANOWIENIA KOŃCOWE.....	64
21. SPIS TABEL.....	65

CZEŚĆ I

**CZEŚĆ WSTĘPNA ZAWIERA ELEMENTARNE INFORMACJE
DOTYCZĄCE ZASAD KONSTRUOWANIA DOKUMENTU.
PRZEDSTAWIONE W NIEJ ZOSTAŁY ASPEKTY PRAWNE,
BĘDĄCE PODSTAWĄ DZIAŁANIA SAMORZĄDU LOKALNEGO,
NA KTÓRYCH OPIERA SIĘ LOKALNA POLITYKA SPOŁECZNA**

1. WSTĘP

Przyjęcie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych jest zadaniem obligatoryjnym, przypisanym władzom gminy na mocy przepisów ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku. O potrzebie stworzenia strategii decyduje także środowisko lokalne, które wykazuje duże zainteresowanie problemami społecznymi w swoim otoczeniu. Poniższy dokument:

- wytycza cele strategiczne projektowanych zmian,
- wytycza kierunki działań na rzecz niwelowania zjawisk społecznie niepożądanych,
- zajmuje się tworzeniem mechanizmów wzmacniających efektywność dokonywanych zmian,
- wskazuje na sposób realizacji podejmowanych przedsięwzięć,
- określa ramy finansowe,
- wyznacza wskaźniki realizacji działań.

Prezentowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych spełnia wymagania stawiane nowoczesnym, kompleksowym dokumentom strategicznym, wprowadzając podstawę do działań rozwojowych w perspektywie najbliższych lat. Niniejsza strategia zachowuje standardowy układ właściwy dla dokumentu i obejmuje następujące części:

- część diagnostyczną, w której opisano fundamentalne dziedziny polityki społecznej (J. Auleytner) ¹ na terenie Miasta Jaworzna: politykę ludnościową i rodzinną, politykę w dziedzinie zatrudnienia, warunków i ochrony pracy, politykę mieszkaniową, politykę w zakresie ochrony zdrowia, politykę oświatową, politykę kulturalną, politykę w zakresie zabezpieczenia społecznego i pomocy społecznej, politykę w zakresie bezpieczeństwa publicznego oraz przeciwdziałania szeroko rozumianym zjawiskom dezorganizacji społecznej oraz patologii społecznej;
- część prognostyczną, mającą na celu wskazanie głównych problemów Miasta Jaworzna;
- część strategiczną wskazującą zidentyfikowane obszary strategicznej interwencji, odpowiadające im cele strategiczne oraz proponowane działania. Dla każdego z zaproponowanych działań, przedstawiono sugerowane wskaźniki, pozwalające na monitorowanie zmian, a także wskazano podmioty odpowiedzialne za prowadzenie monitoringu;
- ramy finansowe działań w perspektywie do 2030 roku.

¹ Auleytner J., Polska polityka społeczna. Ciągłość i zmiany. Warszawa 2004

METODA TWORZENIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Przy tworzeniu strategii rozwiązywania problemów społecznych dla Miasta Jaworzna wybrano „Metodę Aktywnego Planowania Strategii” jako najbardziej odpowiednią dla efektywnego i wielokierunkowego przygotowania kierunków polityki społecznej. Planowanie społeczne oparte na tej metodzie bazuje na bezpośrednich wynikach diagnozy społecznej oraz wiedzy ekspertów. Prezentacja wyników badań diagnostycznych dotyczących mieszkańców gminy, składała się z analizy dokumentów pozyskanych z następujących instytucji: Urząd Miejski, Urząd Stanu Cywilnego, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Komenda Miejska Policji, Powiatowy Urząd Pracy, Bank Danych Lokalnych.

Proces konstruowania głównych kierunków polityki społecznej przebiegał według 4 etapów:

1. Analiza problemów - której celem było zidentyfikowanie głównych grup problemów i kwestii społecznych w gminie w oparciu o wyniki diagnozy oraz dostępne analizy dotyczące poszczególnych działów polityki społecznej i uporządkowanie ich w związku przyczynowo – skutkowe.

2. Analiza głównych celów polityki społecznej - które umożliwiły wskazanie i identyfikację strategicznych celów i ich wzajemnej zależności zgodnie z kryterium „cel – środek do jego osiągnięcia”. Celowi generalnemu strategii przypisano cele strategiczne oraz kierunki działań szczegółowych oraz wskazano tzw. przedsięwzięcia, które stanowią podstawę do projektowania projektów socjalnych oraz programów szczegółowych.

Określenie wskaźników realizacji - które umożliwiły wskazanie stopnia realizacji założonych celów w poszczególnych dziedzinach polityki społecznej. Założono, iż wskaźniki realizacji wskazują zakładaną wartość do osiągnięcia w horyzoncie czasowym do 2030 roku. Niemniej monitoring i ewaluacja stopnia realizacji będzie dokonywana nie rzadziej niż raz w roku. Ze względu na fakt, że strategia będzie obowiązywała od 2021 roku pierwsza cenzura ewaluacyjna zostanie dokonana w roku 2022.

Określenie ram finansowych - ramy finansowe określają przyznany limit środków, które gmina przeznacza na realizację zadań. W danym roku budżetowym ramy finansowe zawarte w budżecie Jaworzna będą aktualizowane w oparciu o dostępne środki budżetu, na podstawie realizowanych kierunków działań określonych programami sektorowymi.

Wychodząc naprzeciw problemom, władze samorządowe realizujące zadania własne wynikające z wielu ustaw i rozporządzeń, przeprowadziły proces planowania społecznego: od inwentaryzacji zjawisk i problemów społecznych poprzez ich diagnozę do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, która stanowi wyznacznik i podstawę do dalszego planowania społecznego w postaci gminnych programów i projektów z zakresu polityki społecznej.

Naczelną przesłanką przygotowania strategii była koncepcja zrównoważonego rozwoju społecznego i aktywnej polityki społecznej. Ta pierwsza nakazuje brać pod uwagę w trakcie planowania społecznego wszystkie obszary polityki społecznej. Natomiast aktywna polityka społeczna oznacza opracowanie i wdrażanie wygenerowanych w procesie planowania społecznego aktywnych form oddziaływania na zidentyfikowane grupy problemowe.

3. DOKUMENTY PROGRAMOWE POLITYKI SPOŁECZNEJ

Na poziomie europejskim i międzynarodowym:

1. „Europa 2020” jest nową strategią gospodarczą Unii Europejskiej zastępującą Strategię Lizbońską. Strategia „Europa 2020” skupia się wokół trzech powiązanych ze sobą priorytetów:
 - Rozwój inteligentny (rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji).
 - Rozwój zrównoważony (wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej).
 - Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu (wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną).
2. Konwencja o Prawach Osób Niepełnosprawnych ratyfikowana przez Prezydenta Polski w roku 2012 ma na celu popieranie, ochronę i zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby niepełnosprawne oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności. Dokument kładzie nacisk na prowadzenie konsultacji z osobami niepełnosprawnymi w zakresie spraw związanych z osobami niepełnosprawnymi oraz angażowanie tych osób, w tym niepełnosprawnych dzieci, w te procesy, za pośrednictwem reprezentujących je organizacji.
3. Traktat Akcesyjny - na mocy niniejszego Aktu nowe Państwa Członkowskie przystępują do decyzji i umów przyjętych przez przedstawicieli rządów Państw Członkowskich zebranych w ramach Rady Wspólnoty. Nowe Państwa Członkowskie zobowiązują się przystąpić od dnia przystąpienia do wszystkich innych umów zawartych przez obecne Państwa Członkowskie i dotyczących funkcjonowania Unii lub związanych z jej działaniami. Oznacza to, że Polska zobowiązuje się do przestrzegania wszystkich norm prawnych i przyjętych strategii rozwojowych dla poszczególnych obszarów życia społeczno –gospodarczego.
4. Podstawy prawne w zakresie planowania polityki społecznej w unii europejskiej:
 - Rozporządzenie (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku określające wspólne zasady, przepisy i normy dotyczące wdrażania pięciu europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych;
 - Rozporządzenie (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku określające zadania Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), w tym zakres udzielanego wsparcia, przepisy szczególne i rodzaje wydatków kwalifikujących się do objęcia wsparciem;

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylecia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006;
- Rozporządzenie (UE) Nr 1304/2013 określające specyficzne postanowienia dotyczące działań, które mogą być wspierane przez Europejski Fundusz Społeczny.

Na poziomie krajowym:

1. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030”, której głównym celem jest rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia, szczególnie osób z grup będących w gorszym położeniu na rynku pracy, rozwój ekonomii społecznej, kształcenie ustawiczne, poprawę dostępności zasobów mieszkaniowych, wsparcie rodzin w opiece nad dzieckiem, rozwój form i metod pracy z rodziną w kryzysie, wprowadzenie nowych form opieki nad osobami niesamodzielnymi, tworzenie modelu kompleksowego wsparcia osób starszych.
2. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego (SRKL), której głównym celem jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia.
3. Krajowy Program Reform (KPR), jest to kluczowy element wdrażania „Europy 2020”, którego głównym celem jest budowa trwałych podstaw wzrostu gospodarczego, przy łączeniu celów unijnych z priorytetami krajowymi.
4. Krajowy Program Przeciwdziałaniu Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 (MPiPS). Celem głównym Programu jest ograniczenie ubóstwa i wykluczenia społecznego poprzez działania zmierzające do zwiększenia aktywności społecznej, oraz zwiększenia gotowości do podejmowania pracy, a tym samym poprawy poziomu zatrudnienia. W programie wskazano pięć celów operacyjnych:
 - Usługi dla aktywności i profilaktyki – ograniczenie wykluczenia dzieci i młodzieży,
 - Gwarancje dla przyszłości młodzieży – stworzenie szansy dla młodzieży na wejście w rynek pracy,
 - Aktywna osoba, zintegrowana rodzina, odpowiedzialne lokalne środowisko,
 - Zapobieganie niepewności mieszkaniowej,
 - Seniorzy – bezpieczni, aktywni i potrzebni.

Inne działania i programy rządowe:

- Wsparcie dla bezrobotnych najbardziej oddalonych od rynku pracy (MRPiPS),
- Wsparcie rodzin z dziećmi oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej (MRPiPS),
- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu poprzez wspieranie aktywności organizacji pozarządowych (MRPiPS),
- Zmiana zasad podlegania ubezpieczeniu społecznemu wobec niektórych rodzajów wykonywania pracy (MRPiPS),
- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób starszych (MRPiPS),
- Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego młodzieży (MRPiPS/OHP),
- Wspieranie rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej poprzez zapewnienie funkcji socjalnej szkoły (MEN),
- Wsparcie dla opiekunów osób niepełnosprawnych (MRPiPS),
- Rozwój sektora ekonomii społecznej (MRPiPS),
- Zmiany w systemie pomocy społecznej (MRPiPS),
- Program rządowy „Rodzina 500+”,
- Program „Za życiem”,
- Program „Dobry start”,
- Program „Maluch +”,
- Program „Emerytura+”,
- Program „Opieka 75+”,
- Program „Posiłek w szkole i w domu”.

Na poziomie regionalnym:

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” – jest aktualizacją Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020”, uchwalonej przez Sejmik Województwa Śląskiego 17 lutego 2010 roku. Dokument stanowi plan samorządu województwa określający wizję rozwoju, cele oraz główne sposoby ich osiągnięcia w kontekście występujących uwarunkowań w perspektywie 2020 roku. Na podstawie nakreślonej wizji rozwoju wykraczającej poza horyzont czasowy Strategii, wyznaczono obszary priorytetowe, cele strategiczne i cele operacyjne, a następnie określono kierunki działań. Pierwszym obszarem priorytetowym jest: „Nowoczesna gospodarka” w którym zawarto cel strategiczny: „Województwo śląskie regionem nowoczesnej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywność”, oraz cele operacyjne: „Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa”, „Otwarty i atrakcyjny rynek pracy”, „Konkurencyjna gospodarka województwa oparta na elastyczności i specjalizacji firm oraz strukturach sieciowych”, „Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały”. Drugi obszar priorytetowy, to „Szanse rozwojowe mieszkańców”, a cel strategiczny nazwano: „Województwo śląskie regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie”. Do celów operacyjnych w tym obszarze należą: „Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa”, „Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców”, „Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców”. W trzecim obszarze priorytetowym „Przestrzeń”, cel strategiczny to „Województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni”. Zawarto w nim następujące cele operacyjne: „Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska”, „Zintegrowany rozwój ośrodków różnej rangi”, „Wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni”. Kolejny obszar to „Relacje z otoczeniem”, gdzie celem strategicznym jest „Województwo śląskie regionem otwartym będącym istotnym partnerem rozwoju Europy” a celami priorytetowymi są: „Współpraca z partnerami w otoczeniu”, „Atrakcyjny wizerunek województwa śląskiego”, „Region w sieci międzynarodowych i krajowych powiązań infrastrukturalnych”.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020 – 2030 – Uchwała nr VI/25/1/2020 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 11 listopada 2020 roku. Dokument wskazuje cel generalny, którym jest „Wysoka jakość życia mieszkańców województwa śląskiego. Aktywna społeczność regionalna.” W Strategii określono 6 celów strategicznych oraz wyznaczono w każdym z nich kierunki niezbędnych działań. Poszczególne cele strategiczne to: 1. „Aktywna polityka prorodzinna. Wspieranie właściwego funkcjonowania rodziny, zapewniającej prawidłowy rozwój i opiekę wszystkim jej członkom, zwłaszcza osobom zależnym”, 2. „Rozwój

warunków sprzyjających aktywnemu i pełnemu uczestnictwu osób starszych w życiu społecznym. Dostosowanie systemu wsparcia do potrzeb starzejącego się społeczeństwa”, 3. „Kształcenie i doskonalenie zawodowe kadr służb społecznych oraz instytucji wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej”, 4. „Wzmocnienie instytucji, organizacji i innych podmiotów realizujących zadania na rzecz włączenia społecznego mieszkańców regionu oraz skuteczności działań w tym obszarze. Organizowanie społeczności lokalnej”, 5. „Wzmocnienie roli ekonomii społecznej i solidarnej w integracji społeczno-zawodowej oraz w dostarczaniu usług społecznych”, 6. „Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie”.

Na poziomie lokalnym:

Strategia Rozwoju - Jaworzno 2030 +, to kontynuacja polityk rozwojowych miasta zdefiniowanych w Strategii Zintegrowanego i Zrównoważonego Rozwoju Jaworzna i odpowiedź dla współczesnych wyzwań rozwoju. „Podjęcie ambitnych przedsięwzięć z zakresu smart city wydaje się wyzwaniem długookresowym, które warto podjąć mając na uwadze współczesne procesy społeczno-gospodarcze związane z cyfryzacją, popularyzacją technologii informacyjno-komunikacyjnych, gospodarką cyrkularną, uplasowaniem miasta w Śląsko-Małopolskim Europolu. Strategia Rozwoju - Jaworzno 2030+ składa się z elementów wypracowanych podczas warsztatów z liderami lokalnymi, spotkań z pracownikami wydziałów UM Jaworzno, a także w oparciu o wnioski płynące z badań ankietowych, wzbogacone o wiedzę ekspercką popartą badaniami o charakterze analitycznym. Priorytetami rozwoju Jaworzna do 2030 roku są: P1 „Inteligentne rozwiązania na rzecz gospodarki miejskiej i środowiska”, P2 „Inteligentne rozwiązania na rzecz mieszkańców”, P3 „Inteligentne rozwiązania na rzecz biznesu”. Istotnym elementem łączącym wysiłki skoncentrowane w poszczególnych priorytetach jest strategiczna zasada współpracy partnerskiej jako przejaw nowoczesnego zarządzania. Cele strategiczne definiują pożądane stany, pozycje jakie Miasto Jaworzno powinno osiągnąć w wyniku realizacji wizji rozwoju Jaworzno 2030+. Cele strategiczne zawarto w układzie poszczególnych priorytetów. W P1 to: „Wysoka mobilność mieszkańców”, „Ambitne rozwiązania gospodarki obiegu zamkniętego”, „Nowoczesne rozwiązania w zakresie ochrony środowiska i niwelowania zagrożeń środowiskowych”, „Rozwiązanie w zakresie open data”, „Inteligentne gospodarowanie przestrzenią”, „Aktywna współpraca na rzecz gospodarki miejskiej i ochrony środowiska”. Cele w P2 to: „Atrakcyjna oferta mieszkaniowa”, „Aktywizujące włączenie społeczne”, „Wysokie kompetencje społeczne i umiejętności dzieci i młodzieży”, „Wysoka wartość kultury, relacji społecznych i oferty spędzania czasu wolnego w dobie cyfryzacji”, „Aktywna współpraca na rzecz integracji

społecznej mieszkańców Jaworzna i gmin sąsiednich”. Cele w P3 to: „Skuteczna współpraca na rzecz dynamizacji rozwoju gospodarczego Jaworzna”, „Biznesowe wizytówki Jaworzna”, „Aktywna współpraca na rzecz wysokiej atrakcyjności inwestycyjnej.”

4. UWARUNKOWANIA FORMALNO – PRAWNE

Zdania z zakresu polityki społecznej zostały podzielone pomiędzy administrację centralną oraz władze samorządowe różnych szczebli. W przypadku jednostek gminy, pomoc społeczna stanowi jedną z kluczowych i wymagających polityk publicznych, która wymaga uwzględnienia w długofalowych planach działań. Podstawy prawne do przygotowania strategii zostały sformułowane w ustawie o pomocy społecznej. Zgodnie z artykułem 16b ust. 1 gminy oraz powiaty są zobligowane do przyjęcia strategii rozwiązywania problemów społecznych. Z kolei samorząd województwa został zobowiązany do przyjęcia strategii dotyczącej polityki społecznej. Strategia, o której mowa w ust. 1, zawiera w szczególności:

- 1) diagnozę sytuacji społecznej;
- 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
- 3) określenie:
 - a) celów strategicznych projektowanych zmian,
 - b) kierunków niezbędnych działań,
 - c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
 - d) wskaźników realizacji działań.

Ze względu na szeroki zakres problemowy dokumentu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, faktyczne podstawy całego systemu oraz planowane działania wynikają z przepisów szeregu szczegółowych aktów prawnych, do których należą:

1. Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym;
1. Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej;
2. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych;
3. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym;
4. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
5. Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 roku o dodatkach mieszkaniowych;
6. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego;
7. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
8. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
9. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
10. Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
11. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
12. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy;

13. Ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty;
14. Ustawa z dnia 11 lutego 2016 roku o pomocy państwa w wychowaniu dzieci;
15. Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 roku o Karcie Dużej Rodziny;
16. Ustawa z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

CZEŚĆ II

DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ

5. STRUKTURA DEMOGRAFICZNA

Dane dotyczące rozdziału „Struktura demograficzna” pochodzą z Urzędu Miejskiego w Jaworznie. W opracowanej Strategii, wyszczególniono liczbę mieszkańców ze względu na płeć, ekonomiczne grupy wiekowe², określono liczbę urodzeń, zgonów oraz wyznaczono na tej podstawie wskaźnik przyrostu naturalnego. Pokazano dane za lata 2017 – 2020³ aby uchwycić dynamikę zjawiska.

Ogólna liczba mieszkańców.

W 2017 roku w gminie mieszkały 89 132 osoby. W kolejnym roku statystyka wskazała zmniejszanie się liczby ludności. W 2020 roku liczba mieszkańców wyniosła 86 435 osób. Wg płci kobiety stanowiły 52,0% ogółu.

TABELA 1. LICZBA MIESZKAŃCÓW JAWORZNA W LATACH 2017-2020

Rok	Mężczyźni	%	Kobiety	%	Razem
2017	42817	48,0	46315	52,0	89132
2018	42404	48,0	45881	52,0	88285
2019	41980	48,0	45491	52,0	87471
2020	41429	48,0	45006	52,0	86435

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM

Struktura mieszkańców wg ekonomicznych grup wiekowych.

Zagadnienia dotyczące liczby mieszkańców wg ekonomicznych grup wiekowych są szczególnie ważne dla formułowania odpowiednich regionalnych polityk np. rynku pracy. W analizie procesu starzenia się ludności ważne jest określenie relacji pomiędzy ludnością w wieku nieprodukcyjnym (czyli przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym) oraz ludnością produkcyjną dla właściwego funkcjonowania systemu zabezpieczeń społecznych.

Z danych statystycznych Miasta Jaworzna wynika, że odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym był w 2019 roku na poziomie sięgającym 17,5%. Osoby w wieku produkcyjnym stanowiły 60,4%, a osoby w wieku poprodukcyjnym 22,1%. Dynamika zjawiska wskazała zwiększanie się odsetka osób w wieku poprodukcyjnym, jak również zwiększanie się odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym. Taka tendencja wskazuje jednoznacznie, że ubywa osób w wieku produkcyjnym. Oznacza to, że mniejsza grupa osób będzie pracowała na emeryturę pokolenia swoich rodziców. Pozytywnym faktem jest wzrost odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym.

² Ekonomiczne grupy wiekowe, to grupy ludności z uwagi na wiek zdolności do pracy tj. wiek przedprodukcyjny, czyli osoby młode do 17 roku życia, wiek produkcyjny, czyli kobiety od 18 do 59 roku życia i mężczyźni od 18 do 64 roku życia oraz wiek poprodukcyjny w przypadku kobiet powyżej 60 roku życia i mężczyzn powyżej 65 roku życia.

³ Dane za poszczególne lata wg stanu na dzień 31 grudnia danego roku.

TABELA 2. LICZBA MIESZKAŃCÓW JAWORZNA WG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKOWYCH W LATACH 2017 – 2019

Rok	Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	%	Liczba osób w wieku wiek produkcyjnym	%	Liczba osób w wieku wiek poprodukcyjnym	%
2017	14699	16,8	54798	62,6	18084	20,6
2018	14603	16,9	53420	61,7	18540	21,4
2019	15089	17,5	52185	60,4	19091	22,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM

Urodzenia i zgony oraz przyrost naturalny.

Kluczową kwestią w diagnozie sytuacji demograficznej mieszkańców jest liczba urodzeń i zgonów oraz wyznaczenie na podstawie tych wartości wskaźnika przyrostu naturalnego. Polityka ludnościowa w mieście powinna uwzględniać potrzeby mieszkańców związane z fazami życia i różną sytuacją materialną oraz zwracać uwagę na problemy dotyczące w dużej mierze systemu edukacyjnego i uwarunkowań rynku pracy. Dodatkowo przy wzroście liczby najstarszych mieszkańców, powinno się opracować założenia polityki ukierunkowanej na seniorów, która winna być kompleksowa, nakierowana na godne i zdrowe starzenie się, włączając w to działania różnych organizacji i instytucji.

W latach 2017 – 2019 liczba zgonów przewyższała liczbę urodzeń. Przyrost naturalny w badanych latach był ujemny. Wskaźnik przyrostu naturalnego wyrażany w ‰⁴, określający przyrost naturalny w stosunku do liczby mieszkańców wynosił w 2019 roku WPN = -6,8‰.

TABELA 3. URODZENIA, ZGONY I PRZYROST NATURALNY W JAWORZNIE W LATACH 2017 – 2019

Rok	Urodzenia	Zgony	PN	WPN
2017	644	1169	-525	-5,9
2018	575	1159	-584	-6,6
2019	535	1127	-592	-6,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM

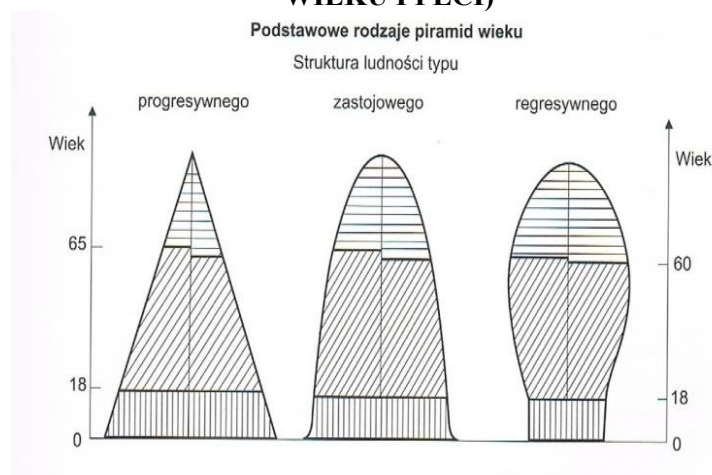
Struktura ludności według wieku i płci.

Struktura ludności według wieku i płci ma podstawowe znaczenie dla kształtowania się procesów demograficznych. Oddziałuje ona również w znaczący sposób na migracje – zarówno wewnętrzne jak i zagraniczne. Graficznym obrazem stanu i struktury ludności na danym obszarze jest tzw. piramida wieku. Analizując empiryczne struktury wieku warto odwołać się do struktur modelowych zaproponowanych pod koniec XIX w. przez Sundbärga, który wyróżnił trzy podstawowe struktury modelowe: progresywną, stacjonarną (zastojową) i regresywną. W pierwszym przypadku piramida ma kształt trójkąta równoramiennego, występuje w populacjach o wysokiej rodności i jest charakterystyczna dla społeczeństwa młodego. Struktura zastojowa kształtuje się w rezultacie jednakowego natężenia urodzeń i zgonów,

⁴ Symbol ‰ oznacza promile - wskaźnik wyrażany na 1000 mieszkańców

a piramida wieku ma kształt podobny do dzwonu. Typ trzeci struktury wieku właściwy jest dla społeczeństwa starego i jest wynikiem malejącego natężenia urodzeń. Przy wysokich wartościach przeciętnego dalszego trwania życia występują niekorzystne relacje między grupami wieku: produkcyjnego oraz przed- i poprodukcyjnego. Utrzymywanie się w dłuższym okresie czasu przewagi liczby zgonów nad liczbą urodzeń prowadzić może do zjawiska depopulacji. Obrazem graficznym takiej struktury wieku jest piramida o zdecydowanie zwężającej się podstawie (kształt wrzeciona).⁵

WYKRES 1. MODELE STRUKTURY LUDNOŚCI WEDŁUG PŁCI I WIEKU (PIRAMIDY WIEKU I PŁCI)



Źródło: opracowanie własne na podstawie J.Z Holzer: *Demografia*. Warszawa 2003

Poddając analizie dane demograficzne Miasta Jaworzno, można stwierdzić, że miasto należy do modelu regresywnego. Wskazuje na to wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym wynoszącym ponad 22% oraz stosunkowo niski udział osób w wieku przedprodukcyjnym wynoszącym 17,5%. Liczba ludności zmniejsza się z roku na rok, a wskaźnik przyrostu naturalnego jest ujemny.

Mieszkańcy w wieku powyżej 85 roku życia.

Zjawisko starzenia się ludności będzie się pogłębiać, dlatego też należy podejmować działania mające na celu pomoc osobom w wieku sędziwym w ich życiu codziennym, w ich integracji ze społeczeństwem, jak również podejmować inicjatywy mające na celu przeciwdziałanie ich marginalizacji.

Grupa osób w wieku powyżej 85 lat stanowiła w latach 2017-2019 - 0,4% ogółu mieszkańców. Do prezentacji relacji międzypokoleniowych pomiędzy osobami najstarszymi a ich dziećmi, służy współczynnik wsparcia międzypokoleniowego wskazujący ile osób w wieku powyżej 85 lat

⁵ Elżbieta Sojka, Analiza porównawcza struktur i procesów ludnościowych w wybranych krajach UE z wykorzystaniem metod taksonomicznych, *Acta Universitatis Lodzianis Folia Oeconomica* 253, 2011, s. 300.

przypada na 100 osób w wieku 50-64.⁶ W gminach, gdzie zmniejsza się dzietność, wartość tego wskaźnika będzie narastać, co stwarza wyzwania dla polityki społecznej, przy zapewnianiu opieki i świadczeń dla osób w wieku najstarszym.

W Jaworznie współczynnik ten wyniósł w 2019 roku 1,9.

Migracje.

Liczba osób napływających na dany obszar zależy w wielu przypadkach od różnych czynników, ale przede wszystkim w czasach współczesnych od możliwości zatrudnienia w danej gminie lub w jej pobliżu. Jeżeli w grę nie wchodzi dla pewnych grup ludności zatrudnienie, to ważnymi czynnikami są jakość środowiska przyrodniczego i społecznego, cena mieszkań (ziemi), koszty utrzymania, dostępność do infrastruktury, a także więź rodzinna. Wg definicji z GUS, migracje wewnętrzne to zmiany miejsca zamieszkania (pobytu stałego lub czasowego) w obrębie kraju, polegające na przekroczeniu granicy administracyjnej gminy, w tym: w przypadku gmin miejsko - wiejskich, zmiany miejsca zamieszkania w obrębie gminy, z terenów wiejskich na miejskie lub odwrotnie.⁷

Wg danych Głównego Urzędu Statystycznego (Bank Danych Lokalnych) w 2019 roku w ruchu wewnętrznym zameldowały się 474 osoby, a wymeldowało 630. Z kolei wymeldowało się za granicę 65 osób, a zameldowało się z zagranicy 41 osób. Saldo migracji ogółem wyniosło – 180.

**TABELA 4. MIGRACJE WEWNĘTRZNE, ZEWNĘTRZE I ZAGRANICZNE
W JAWORZNI W LATACH 2017 – 2019**

Rok	Wymeldowania w ruchu wewnętrznym			Wymeldowania za granicę			saldo migracji ogółem			saldo migracji ogółem na 1000 ludności		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Liczba	566	573	630	30	42	65	-231	-205	-180	-2,51	-2,23	-1,97

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

⁶ S. Kurek. Typologia starzenia się ludności Polski w ujęciu przestrzennym. Akademia Pedagogiczna im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie Prace Monograficzne nr 497.

⁷ http://old.stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm?id=POJ-366.htm.

5. BEZROBOCIE I RYNEK PRACY

Zgodnie z przepisami prawa obowiązującymi w Polsce, za osobę bezrobotną uznaje się taką, która zarejestrowała się w powiatowych urzędach pracy. Istnieje jednak duża grupa osób pozostających bez zatrudnienia, lecz nie widniejących w rejestrach urzędu pracy. Polityka rynku pracy skupia się jedynie na osobach widniejących w rejestrach urzędów pracy, gdyż tylko te dane są weryfikowalne. Na ich podstawie opracowywana jest także niniejsza analiza.

Ogólna liczba osób bezrobotnych.

Wg danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Jaworznie, w 2017 roku liczba zarejestrowanych mieszkańców miasta na koniec roku wynosiła 1500 osób. W 2018 roku ogólna liczba osób bezrobotnych zmniejszyła się do 1315, a w 2019 roku do 1213. W podziale na płeć osób zarejestrowanych, większość stanowiły kobiety, tj. w 2019 roku – odsetek 58,1%. Odsetek bezrobotnych w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym wyniósł 2,3%.

TABELA 5. LICZBA BEZROBOTNYCH MIESZKAŃCÓW JAWORZNA ZAREJESTROWANYCH W POWIATOWYM URZĘDZIE PRACY, WG PŁCI W LATACH 2017-2019

Rok	Ogółem	Kobiety	%	Mężczyźni	%
2017 rok	1500	901	60,1	599	39,9
2018 rok	1315	791	60,2	524	39,8
2019 rok	1213	705	58,1	508	41,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

Liczba osób bezrobotnych wg wieku.

Dominującą grupą rejestrującą się w Powiatowym Urzędzie Pracy była w latach 2017 – 2019 grupa osób młodych powyżej 25 roku życia. Dane statystyczne wskazały dwa zasadnicze przedziały: wiek 25 – 34 lata, gdzie odsetek osób zarejestrowanych wyniósł 26,4% w 2019 roku oraz przedział 35 – 44 lata, z odsetkiem 24,6%. Dynamika zjawiska wskazuje jednak na coroczne zmniejszanie się odsetka osób w pierwszej wymienionej grupie wiekowej oraz wzrost odsetka w grupie drugiej. Zauważono również wzrost odsetka osób w najmłodszej wiekowo grupie 18 – 24 lata.

TABELA 6. LICZBA BEZROBOTNYCH MIESZKAŃCÓW JAWORZNA ZAREJESTROWANYCH W POWIATOWYM URZĘDZIE PRACY, WG WIEKU W LATACH 2016 – 2019

Rok	18-24 lata	%	25-34 lata	%	35-44 lata	%	45-54 lata	%	55-59 lat	%	60-64 lata	%
2017	156	10,4	456	30,4	327	21,8	278	18,5	202	13,5	81	5,4
2018	105	8,0	391	29,7	300	22,8	247	18,8	197	15,0	75	5,7
2019	137	11,3	320	26,4	298	24,6	230	19,0	158	13,0	70	5,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

Liczba osób bezrobotnych wg wykształcenia.

Wg statystyk Powiatowego Urzędu Pracy w Jaworznie, w latach 2017-2019 dominowały grupy wykształcenia: policealne i średnie zawodowe, gimnazjalne i niższe oraz zasadnicze zawodowe. Udział procentowy w poszczególnych kategoriach wynosił nieco ponad 20%. W 2019 roku najmniejszy udział odnotowano w kategorii wykształcenia średniego ogólnokształcące oraz wyższego.

TABELA 7. LICZBA BEZROBOTNYCH MIESZKAŃCÓW JAWORZNA ZAREJESTROWANYCH W POWIATOWYM URZĘDZIE PRACY, WG WYKSZTAŁCENIA W LATACH 2017 – 2019

Rok	Wyższe	%	Policealne oraz średnie zawodowe	%	Średnie ogólnokształcące	%	Zasadnicze zawodowe	%	Gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe	%
2017 rok	231	15,4	378	25,2	226	15,1	339	22,6	326	21,7
2018 rok	222	16,9	316	24,0	179	13,6	322	24,5	276	21,0
2019 rok	200	16,5	278	22,9	198	16,3	273	22,5	264	21,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

Liczba osób bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy.

Odnotowano, że najwięcej mieszkańców miasta było zarejestrowanych przez okres 1 – 3 miesiące. Statystyka wskazała tendencję wzrostową tego odsetka. Osoby długotrwale bezrobotne zarejestrowane powyżej 24 miesięcy stanowiły w 2019 roku 19,0%. Jest to wskaźnik wysoki, ale z tendencją malejącą.

TABELA 8. LICZBA BEZROBOTNYCH MIESZKAŃCÓW JAWORZNA ZAREJESTROWANYCH W POWIATOWYM URZĘDZIE PRACY, WG CZASU POZOSTAWANIA BEZ PRACY W LATACH 2017 – 2019

	Powyżej 1 m-ca	%	Od 1 do 3 m-cy	%	Od 3 do 6 m-cy	%	Od 6 do 12 m-cy	%	Od 12-24 m-cy	%	Powyżej 24 m-cy	%
2017 rok	167	11,1	331	22,1	243	16,2	231	15,4	218	14,5	310	20,7
2018 rok	142	10,8	315	24,0	193	14,7	209	15,9	162	12,3	294	22,4
2019 rok	165	13,6	294	24,2	172	14,2	199	16,4	152	12,5	231	19,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

Podjęcia pracy.

Powiatowy Urząd Pracy w Jaworznie odnotował, że w 2017 roku 1824 osoby zarejestrowane podjęły pracę. W 2019 roku liczba ta uległa zmniejszeniu wynosząc 1497 osób. W 2019 roku 141 osób zostało objętych stażami, a 41 osób podjęło samozatrudnienie dzięki wsparciu Urzędu w formie bezzwrotnego dofinansowania na utworzenie działalności gospodarczej.

TABELA 9. LICZBA BEZROBOTNYCH MIESZKAŃCÓW JAWORZNA ZAREJESTROWANYCH W POWIATOWYM URZĘDZIE PRACY, KTÓRE PODJĘŁY PRACĘ, STAŻE LUB ZAŁOŻYŁY DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ (Z DOFINANSOWANIEM PUP) W LATACH 2017 – 2019

	Podjęcia pracy	Stáže	Podjęcie działalności gospodarczej
2017 rok	1824	281	58
2018 rok	1637	193	44
2019 rok	1497	141	41

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

6. SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Niepełnosprawność – oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Ustala się trzy stopnie niepełnosprawności, które stosuje się do realizacji celów określonych ustawą⁸.

- Do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.
- Do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych.
- Do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Osoby, które nie ukończyły 16 roku życia zaliczane są do osób niepełnosprawnych, jeżeli mają naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną o przewidywanym okresie trwania powyżej 12 miesięcy, z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu, powodującą konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.⁹

Powiatowe zespoły i wojewódzkie zespoły wydają odpowiednio orzeczenia o:

- 1) niepełnosprawności osób, które nie ukończyły 16 roku życia;
- 2) stopniu niepełnosprawności osób, które ukończyły 16 rok życia;
- 3) wskazaniach do ulg i uprawnień osób posiadających orzeczenia o inwalidztwie lub niezdolności do pracy.

⁸ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

⁹ Opracowano na podstawie: Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Symbol przyczyny niepełnosprawności oznacza się następująco:

- 01-U – upośledzenie umysłowe, nazywane dziś raczej niepełnosprawnością intelektualną.
- 02-P – choroby psychiczne, w tym m. in. osoby z zaburzeniami psychotycznymi, zaburzenia nastroju, utrwalonymi zaburzeniami lękowymi o znacznym stopniu nasilenia czy zespołami otępiennymi.
- 03-L – zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu, w tym m. in. trwałe uszkodzenie czynności ruchowej jednego lub obu fałdów głosowych, częściowa lub całkowita utrata krtani z różnych przyczyn, zaburzenia mowy spowodowane uszkodzeniem mózgu, głuchoniemota, głuchota oraz wiele innych schorzeń powodujących dysfunkcję narządu słuchu lub mowy.
- 04-O – choroby narządu wzroku, w tym m. in. wrodzone lub nabyte wady narządu wzroku, powodujące ograniczenie jego sprawności, prowadzące do obniżenia ostrości wzroku w oku lepszym do 0,3 według Snellena po wyrównaniu wady wzroku szklami korekcyjnymi lub ograniczenie pola widzenia do przestrzeni zawartej w granicach 30 stopni.
- 05-R – upośledzenie narządu ruchu, w tym m. in. wady wrodzone i rozwojowe narządu ruchu, układowe choroby tkanki łącznej, zapalenie stawów, choroby zwyrodnieniowe stawów, nowotwory narządu ruchu czy amputacje oraz wiele innych schorzeń w obrębie narządu ruchu.
- 06-E – epilepsja w postaci nawracających napadów padaczkowych spowodowanych różnymi czynnikami etiologicznymi lub wyraźnymi następstwami psychoneurologicznymi.
- 07-S – choroby układu oddechowego i krążenia, w tym m. in. przewlekła obturacyjna choroba płuc (POChP), zakaźne choroby płuc, prowadzące do niewydolności oddechowej, nowotwory płuc i opłucnej, wrodzone i nabyte wady serca, choroba niedokrwienna serca, kardiomiopatie, nadciśnienie tętnicze z powikłaniami i wiele innych.
- 08-T – choroby układu pokarmowego, np. stany po resekcji żołądka z różnych przyczyn z licznymi powikłaniami, przewlekłe choroby jelit o różnej etiologii, powikłane zespołem złego wchłaniania, przewlekłe choroby wątroby, przewlekłe zapalenie trzustki, nowotwory układu pokarmowego i wiele innych.
- 09-M – choroby układu moczowo-płciowego, w tym m. in. zaburzenia czynności dróg moczowych, choroby nerek, nowotwory układu moczowego i narządów płciowych i wiele innych.
- 10-N – choroby neurologiczne, w tym m. in. naczyniopochodny udar mózgu, guzy centralnego układu nerwowego, pourazowa cerebrastenia i encefalopatia, choroby rdzenia kręgowego i inne.
- 11-I – inne schorzenia, w tym: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, choroby układu krwiotwórczego i inne.

- 12-C – całościowe zaburzenia rozwojowe, powstałe przed 16 rokiem życia, z utrwalonymi zaburzeniami interakcji społecznych lub komunikacji werbalnej oraz stereotypiami zachowań, zainteresowań i aktywności o co najmniej umiarkowanym stopniu nasilenia.¹⁰

Ogólna liczba osób z orzeczoną niepełnosprawnością.

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Jaworznie przekazał dane za okres 2017-2019 na temat liczby osób niepełnosprawnych ze względu na wiek, stopień niepełnosprawności, przyczynę niepełnosprawności, liczbę wydanych orzeczeń o niepełnosprawności dla osób do 16 roku życia oraz liczbę wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności dla osób po 16 roku życia. Dodatkowo statystyka ujmuje liczbę wydanych orzeczeń wg symbolu przyczyny niepełnosprawności oraz stopnia niepełnosprawności w przypadku osób po 16 roku życia.

Dane za lata 2017 – 2019 wskazują na coroczne zwiększanie się liczby osób niepełnosprawnych, zwłaszcza wśród grupie osób starszych (obecnie blisko 40%). Dokładne analizy danych przedstawiono w poniższych tabelach.

TABELA 10. OGÓLNA LICZBA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W JAWORZNIE W LATACH 2017 – 2019

	2017 rok	2018 rok	2019 rok
Liczba osób niepełnosprawnych do 16 roku życia	842	814	809
Liczba osób niepełnosprawnych powyżej 16 roku życia	2059	2309	2408
Razem	2901	3123	3217

Źródło: opracowanie na podstawie danych MOPS

TABELA 11. LICZBA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W JAWORZNIE, ZE WZGLĘDU NA WIEK, W LATACH 2017 – 2019

Wiek	2017 rok	%	2018 rok	%	2019 rok	%
0-3 lat	248	8,5	279	8,9	261	8,1
4-7 lat	273	9,4	226	7,2	223	6,9
8-16 lat	321	11,1	309	9,9	325	10,1
16-25 lat	146	5,0	182	5,8	136	4,2
26-40 lat	195	6,7	223	7,1	216	6,7
41-60 lat	797	27,5	796	25,5	806	25,1
60 i więcej	921	31,7	1108	35,5	1250	38,9

Źródło: opracowanie na podstawie danych MOPS

TABELA 12. LICZBA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W JAWORZNIE ZE WZGLĘDU NA LICZBĘ SYMBOLI, W LATACH 2017 – 2019

	2017 rok	2018 rok	2019 rok
Jeden symbol	1773	1865	1836
Dwa symbole	812	879	834
Trzy symbole	257	334	508

Źródło: opracowanie na podstawie danych MOPS

¹⁰ www.niepelnosprawni.pl/

Dane za lata 2017 – 2019 wskazują na zwiększenie się liczby wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności, natomiast liczba wydawanych orzeczeń o niepełnosprawności utrzymuje się na podobnym poziomie.

TABELA 13. LICZBA WYDANYCH ORZECZEŃ O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI ORAZ O STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W LATACH 2017 – 2019 (OGÓLEM)

	2017 rok	2018 rok	2019 rok
Liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności	2084	2336	2444
Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności	853	821	825

Źródło: opracowanie na podstawie danych MOPS

Liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności.

Osobom powyżej 16 roku życia wydano orzeczenia ze względu na stopień niepełnosprawności. Dane zawarte w tabeli przedstawiają podział osób ze względu na stopień niepełnosprawności oraz przyczynę niepełnosprawności (symbol). Główną przyczyną wydawania stopnia niepełnosprawności były schorzenia narządów ruchu. W przypadku stopnia lekkiego z tej przyczyny wydawano ponad 70% orzeczeń. W przypadku stopnia umiarkowanego, było to ponad 40% wydanych orzeczeń, a drugą z kolei przyczyną były zaburzenia oddechowe i krążenia. W przypadku znacznego stopnia ponad 20% to schorzenia narządów ruchu, a kolejno blisko 20% to zaburzenia układu oddechowego i krążenia, a w dalszej kolejności zaburzenia neurologiczne.

TABELA 14. LICZBA WYDANYCH ORZECZEŃ O STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI WG SYMBOLU ORAZ RODZAJU STOPNIA W LATACH 2017 – 2019

	2017 rok						2018 rok						2019 rok					
	Znaczny		Umiarkowany		Lekki		Znaczny		Umiarkowany		Lekki		Znaczny		Umiarkowany		Lekki	
	Losób	%	Losób	%	Losób	%	Losób	%	Losób	%	Losób	%	Losób	%	Losób	%	Losób	%
01-U	6	0,9	14	1,4	0	0,0	5	0,6	15	1,3	0	0,0	7	0,7	10	1,0	1	0,2
02-P	66	10,3	109	11,1	1	0,2	83	10,7	100	8,9	0	0,0	105	11,0	112	11,0	1	0,2
03-L	10	1,6	11	1,1	32	7,3	11	1,4	13	1,2	36	8,8	11	1,2	27	2,7	63	14,3
04-O	37	5,8	34	3,5	5	1,1	34	4,4	43	3,8	4	1,0	36	3,8	44	4,3	3	0,7
05-R	146	22,9	472	47,9	331	75,9	214	27,5	520	46,4	316	76,9	216	22,7	432	42,6	325	73,7
06-E	1	0,2	20	2,0	2	0,5	5	0,6	28	2,5	2	0,5	2	0,2	26	2,6	3	0,7
07-S	122	19,1	154	15,6	34	7,8	125	16,0	192	17,1	26	6,3	184	19,3	173	17,0	22	5,0
08-T	49	7,7	28	2,8	7	1,6	48	6,2	31	2,8	6	1,5	69	7,2	37	3,6	5	1,1
09-M	47	7,4	18	1,8	2	0,5	50	6,4	18	1,6	2	0,5	66	6,9	23	2,3	0	0,0
10-N	79	12,4	46	4,7	9	2,1	142	18,2	77	6,9	8	1,9	156	16,4	54	5,3	12	2,7
11-I	74	11,6	77	7,8	13	3,0	56	7,2	78	7,0	11	2,7	99	10,4	72	7,1	6	1,4
12-C	1	0,2	2	0,2	0	0,0	6	0,8	5	0,4	0	0,0	1	0,1	5	0,5	0	0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MOPS

Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności.

Statystyka wskazała, że najczęstszą przyczyną przyznawania niepełnosprawności wśród osób do 16 roku życia były zaburzenia układu oddechowego i krążenia (blisko 40%) oraz zaburzenia neurologiczne (blisko 30%).

**TABELA 15. LICZBA WYDANYCH ORZECZEŃ O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W JAWORZNI
WG SYMBOLU W LATACH 2017 – 2019**

	2017 ROK		2018 ROK		2019 ROK	
	Liczba orzeczeń	%	Liczba orzeczeń	%	Liczba orzeczeń	%
01-U	8	1,0	2	0,2	3	0,4
02-P	15	1,8	21	2,6	18	2,2
03-L	23	2,7	24	2,9	20	2,5
04-O	32	3,8	30	3,7	24	3,0
05-R	34	4,0	41	5,0	31	3,8
06-E	18	2,1	16	2,0	25	3,1
07-S	341	40,5	304	37,3	301	37,2
08-T	8	1,0	10	1,2	11	1,4
09-M	13	1,5	8	1,0	11	1,4
10-N	229	27,2	228	28,0	245	30,3
11-I	62	7,4	69	8,5	60	7,4
12-C	59	7,0	61	7,5	60	7,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MOPS

Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych

Rehabilitacja społeczna ma na celu umożliwienie osobom niepełnosprawnym uczestniczenia w życiu społecznym, a realizowana jest przede wszystkim przez wyrabianie zaradności osobistej pobudzanie aktywności społecznej osoby niepełnosprawnej, a także wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych. W ramach rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych, wynikającej z zadań ustawowych, finansowane są dla niepełnosprawnych mieszkańców następujące działania: udział w Warsztatach Terapii Zajęciowej¹¹, dofinansowania turnusów rehabilitacyjnych, dofinansowania likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się, technicznych na wnioski indywidualnych osób niepełnosprawnych, dofinansowania do sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych, dofinansowanie do sportu, kultury, rekreacji osób niepełnosprawnych, dofinansowanie zadań z zakresu rehabilitacji społecznej zleczanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym.

W ramach programu „Aktywny samorząd” wspierane są osoby niepełnosprawne poprzez dofinansowania do likwidacji barier ograniczających społeczne i zawodowe funkcjonowanie osób niepełnosprawnych. Do zadań tych należą np. pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu, pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kat B, pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego, dofinansowanie do szkoleń w zakresie obsługi sprzętu elektronicznego i oprogramowania, pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie

¹¹ Więcej o Warsztatach Terapii Zajęciowej w dziale : Instytucjonalne formy wsparcia – Wspieranie osób niepełnosprawnych.

elektrycznym, pomoc w zakupie protezy kończyny, pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym, pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.

7. PRZEMOC W RODZINIE

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, określa przemoc w rodzinie jako powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych, a w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą. Zjawisko przemocy w rodzinie ma charakter złożony i rozpatrywane jest zarówno w aspekcie, prawnym, psychologicznym jak i społecznym.

Zespół Interdyscyplinarny.

W zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Jaworzna został powołany Zespół Interdyscyplinarny. Na spotkaniach Zespołu omawiane są sprawy dotyczące monitoringu i koordynowania działań na rzecz zapobiegania przemocy w rodzinie, rozpowszechniania informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielania pomocy oraz bieżące problemy związane z procedurą Niebieskiej Karty.

TABELA 16. FUNKCJONOWANIE ZESPOŁU INTERDISCYPLINARNEGO I GRUP ROBOCZYCH DO SPRAW PRZEMOCY W RODZINIE NA TERENIE JAWORZNA W LATACH 2017 – 2019

	2017 rok	2018 rok	2019 rok
Liczba spotkań ZI	5	4	4
Liczba spotkań grup roboczych	1367	946	929

Źródło: opracowanie własne na podstawie rocznego sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2015 – 2020 oraz Sprawozdania z Działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jaworznie.

Pomoc dla osób doświadczających przemocy.

Osoby doświadczające przemocy w rodzinie na terenie Miasta Jaworzna mogą skorzystać z różnych form wsparcia jak: pomoc psychologiczna, pomoc prawna, pomoc mailowa, procedura Niebieskie Karty, pobyt w Mieszkanium Chronionym, pomoc materialna i socjalna, pomoc w formie grupowej np. grupa rozwoju osobistego.

TABELA 17. LICZBA OSÓB/RODZIN OBJĘTA RÓŻNYMI FORMAMI WSPARCIA NA TERENIE JAWORZNA W LATACH 2017 – 2019

	2017 rok	2018 rok	2019 rok
Pomoc psychologiczna (l. osób)	249	203	94
Pomoc prawna (l. osób)	35	45	113
Pomoc mailowa	2	1	11
Udzielenie schronienia (l. rodzin)	19	12	11
Udzielenie pomocy materialnej ze względu na przemoc w rodzinie (l. osób)	109	144	254
Pomoc w formie grupowej	77	82	115

Źródło: opracowanie własne na podstawie rocznego sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2015 – 2020

Procedura Niebieskie Karty.

Procedura obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Interdyscyplinarne podejście do realizacji wymienionej procedury ma na celu zintensyfikowanie działań wszystkich służb na rzecz poprawy sytuacji osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Wspólne opracowanie, przy udziale osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, indywidualnego planu pomocy nie będzie doprowadzało do sytuacji, gdy osobą tą zajmowało się odrębnie kilka instytucji, co w konsekwencji niekiedy skutkowało zniechęceniem, biernością i zmęczeniem osoby doznającej przemocy.

**TABELA 18. LICZBA ZAŁOŻONYCH „NIEBIESKICH KART” W JAWORZNI
W LATACH 2017 – 2019**

	2017 rok	2018 rok	2019 rok
Liczba założonych Niebieskich Kart	165	165	204

Źródło: opracowanie własne na podstawie rocznego sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2015 – 2020.

Profilaktyka i edukacja społeczna.

Na terenie Jaworzna prowadzone są liczne działania profilaktyczne i edukacyjne na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Należą do nich np.: kampanie społeczne (m. in. związane z „Cyberprzemocą” czy „Przeciw Przemocy ze względu na Płeć”), programy profilaktyczne dotyczące uwrażliwienia i podnoszenia świadomości na temat przeciwdziałania przemocy i agresji wśród młodzieży, edukacja dzieci i młodzieży prowadzona w placówkach oświatowych – szkołach i przedszkolach oraz Powiatowej Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej, Placówce Wychowawczej „Dobry Dom”, Ognisku Wychowawczym. Do przykładowych zajęć/programów prowadzonych w w/w placówkach należą: „Agresja i złość to nie dla mnie”, „Dzień Tolerancji”, „Dzień bez przemocy”, „Trening mediacji rozwiązywania konfliktów bez uciekania się do przemocy”, „Klub kumpli”, „Akademia nastolatka”, „Stop przemocy – stop agresji” – program zajęć profilaktyczno – sportowych, „Antydyskryminacja”, zajęcia dotyczące rozwiązywania konfliktów bez przemocy. Szkoły podejmują współpracę z Poradnią Psychologiczno – Pedagogiczną oraz Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej. Poradnia realizuje szereg programów i zajęć m.in. zajęcia socjoterapeutyczne dla uczniów „Młodzi świadomi”, zajęcia psychoedukacyjne „Wyspa szacunku”, „Mobbing (bulling) jak specyficzny typ agresji rówieśniczej”, programy interwencyjne w klasie z trudnościami wychowawczymi, warsztaty dla dzieci młodszych np. „Odwaga”. Pracownicy Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Jaworznie

realizowali autorskie programy kierowane dla dzieci i młodzieży np. „Nie dokuczaj mnie i kolegom”, „Wróg w grupie”, „Cyberprzemoc”, „Moje emocje”.

Działania dla sprawców przemocy.

Osoby stosujące przemoc w rodzinie kierowane są do uczestnictwa w Programie Korekcyjno – Edukacyjnym. Jest on opracowywany corocznie z uwzględnieniem informacji wynikających z jego ewaluacji. W latach 2017 – 2019 w programie uczestniczyło odpowiednio: w 2017 roku – 35 osób, w 2018 roku 36 osób, w 2019 roku 35 osób. Celem nadrzędnym Programu jest reedukacja zachowań przemocowych u sprawców przemocy oraz zmniejszenie występowania zjawiska przemocy w rodzinie. Spotkania odbywają się w formie indywidualnej i grupowej.

8. WSPIERANIE RODZINY

Gmina/Miasto jako podmiot odpowiedzialny za pracę z rodziną biologiczną powinna położyć szczególny nacisk na wsparcie rodzin, a umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej powinno być ostatecznością. Wspieranie rodziny powinno polegać w szczególności na analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie, wzmocnieniu roli funkcji rodziny, rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny, podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny, pomoc w integracji rodziny, przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji rodziny.

Asystentura rodziny.

Praca socjalna i asystentura rodzinna w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej realizowana jest w Dziale Aktywizacji i Wsparcia Rodziny, w którym pomocy udziela Zespół Asysty Rodzinnej, Zespół Pracy Socjalnej, Usamodzielniania i Integracji ze Środowiskiem, wyodrębnione jest stanowisko poradnictwa psychologicznego oraz pracownik socjalny pierwszego kontaktu. Głównymi grupami, dla których udzielono wsparcia w rozwiązywaniu problemów były rodziny z trudnościami opiekuńczo – wychowawczymi, osoby starsze, osoby niepełnoprawne, osoby zaburzone psychicznie i z problemem uzależnień. W 2019 roku liczba rodzin objętych pomocą w formie asystentury rodziny wyniosła 49, a łącznie pracą socjalną objętych zostało 551 rodzin.

TABELA 19. PRACA SOCJALNA I ASYSTENTURA RODZINNA REALIZOWANA W DZIALE AKTYWIZACJI I WSPARCIA RODZINY W MOPS JAWORZNO W 2019 ROKU

	2019 rok
Praca socjalna (l. rodzin)	551
Asystentura rodziny (l. rodzin)	49
Wyszczególnienie:	
Liczba rodzin z dziećmi	113
Liczba rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi	49
Liczba osób starszych, samotnych, niepełnosprawnych	319
Liczba osób z problemem choroby psychicznej	96
Liczba osób z problemem alkoholowych	92

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Sprawozdania z Działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jaworznie za rok 2019

W Dziale Aktywizacji i Wsparcia Rodziny pomocy udzielają: 10 pracowników socjalnych oraz 4 asystentów rodziny. Pracownicy socjalni przeprowadzają wizyty w miejscu zamieszkania osób/rodzin, wizyty w instytucjach zewnętrznych na rzecz wspieranych osób, rodzin, przeprowadzają wywiady środowiskowe na wniosek Działu Świadczeń Rodzinnych i Działu Świadczeń Wychowawczych, przygotowują pisma i opinie do instytucji zewnętrznych. Asystenci rodziny przeprowadzają wizyty środowiskowe, wizyty w instytucjach zewnętrznych na rzecz

wspieranych rodzin, przygotowują opinie w sprawach dotyczących rodzin zagrożonych umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej i w sprawach rodzin dzieci, które zostały umieszczone w pieczy zastępczej.

9. SYSTEM PIECZY ZASTĘPCZEJ

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 roku, o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej system pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. W myśl w/w ustawy, piecza zastępcza sprawowana jest w formie rodzinnej (rodzina zastępcza) i instytucjonalnej (placówki opiekuńczo-wychowawcze). Rodzinna piecza zastępcza jest formą zapewnienia opieki dziecku pozbawionemu całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej. Umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu i po uzyskaniu zgody rodziców zastępczych.

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

1) rodzina zastępcza:

- spokrewniona,
- niezawodowa,
- zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna.

2) rodzinny dom dziecka.

Na terenie Jaworzna funkcjonują rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe, zawodowe i zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego.

TABELA 20. PIECZA ZASTĘPCZA W JAWORZNIE W LATACH 2017 – 2019

	2017 rok	2018 rok	2019 rok
Liczba rodzin zastępczych (ogółem)	103	100	99
Liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych (ogółem)	123	119	119
Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych	68	65	71
Liczba dzieci przebywających w rodzinach spokrewnionych	73	71	80
Liczba rodzin zastępczych niezawodowych	33	33	27
Liczba dzieci przebywających w rodzinach niezawodowych	44	43	36
Liczba rodzin zastępczych zawodowych	1	1	0
Liczba dzieci przebywających w rodzinach zawodowych	2	1	0
Liczba rodzin zastępczych zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego	1	1	1
Liczba dzieci przebywających w rodzinach zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego	4	4	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS.

W ramach promowania rodzinnej pieczy zastępczej podejmowane są liczne działania, do których należą między innymi: ścisła współpraca z Miejską Biblioteką Publiczną (np. drukowanie zakładek do książek zawierającej treści o tematyce promującej rodziną pieczę zastępczą,

roll –up), promocja poprzez banery umieszczone na terenie miasta, informujące o poszukiwaniu kandydatów na rodziców zastępczych, organizacja imprez w ramach Dnia Rodzicielstwa Zastępczego, spotkania z młodzieżą szkół ponadgimnazjalnych celem promocji idei wolontariatu. Organizowano szkolenia i kwalifikowanie kandydatów do pełnienia zadań rodzinnej pieczy zastępczej.

Istniejące już rodziny zastępcze obejmuje się stałym wsparciem poprzez: ocenę sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej, stały monitoring sytuacji szkolnej dzieci, sporządzanie pozwów o alimenty na rzecz dzieci, sporządzenie indywidualnych programów usamodzielniania z wychowankami pieczy zastępczej oraz sporządzanie ich etapowych ocen, sporządzanie opinii do wniosków pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej o przydział mieszkania, opiekę koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, pomoc rodziny pomocowej (na czas przebywania na urlopie rodziny zastępczej), szkolenia dla rodziców zastępczych mające na celu podnoszenie ich kwalifikacji, dostęp do bezpłatnej porady i pomocy prawnej, dostęp do pomocy specjalistycznej (pomoc psychologiczna), dostęp do grup wsparcia dla rodzin zastępczych, pomoc wolontariuszy, pomoc finansową.

W ramach pomocy w usamodzielnianiu i integracji ze środowiskiem pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej podejmowane są liczne działania: pomoc pieniężna: na kontynuowanie nauki, na usamodzielnienie, na zagospodarowanie, pomoc w formie pracy socjalnej celem wprowadzenia osoby objętej procesem usamodzielniania do podjęcia dojrzałego życia i integracji ze środowiskiem, podejmowanie ścisłej współpracy ze szkołami, długotrwała pomoc w formie poradnictwa specjalistycznego i specjalistycznej terapii .

W ramach pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej prowadzi trzy mieszkania chronione treningowe dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej.

11. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Zapewnienie poczucia bezpieczeństwa społeczności lokalnej jest jednym z podstawowych mierników ocenianych działań podejmowanych przez Policję. Działania muszą być oparte o współpracę wszystkich instytucji, organizacji i podmiotów uczestniczących i odpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa, a w szczególności samorządów terytorialnych, społeczności lokalnych, organizacji pozarządowych i wymiaru sprawiedliwości. Za bezpieczeństwo publiczne na terenie gminy odpowiada Komenda Miejska Policji w Jaworznie.

Statystyka za lata 2017 – 2019 (łącznie) wskazała, że na terenie miasta w ciągu trzech lat stwierdzono 2 zabójstwa, 51 pobic i bójek, 8 zgwałceń, 517 kradzieży. Dokonano w tych latach 584 przestępstw narkotykowych oraz 216 przestępstw drogowych. Stwierdzono 28 przypadków znęcania się nad osobami.

TABELA 21. WYBRANE RODZAJE PRZESTĘPSTW WSZCZĘTYCH I STWIERDZONYCH NA TERENIE MIASTA JAWORZNO W LATACH 2017 – 2019 (ŁĄCZNIE)

	Postępowania wszczęte	Postępowania stwierdzone
Przestępstwa kryminalne	3262	3888
Zabójstwo	6	2
Bójka i pobicie	44	51
Zgwałcenie	16	8
Kradzież	508	517
Kradzież z włamaniem	348	611
Znęcanie się	77	28
Przestępstwa narkotykowe	245	584
Przestępstwa drogowe	240	216

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z KMP.

11. POMOC SPOŁECZNA

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaworznie realizując zadania z zakresu pomocy społecznej, działa na podstawie ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku. Osoby/rodziny ubiegające się o pomoc społeczną, w tym wsparcie finansowe (udzielenie zasiłku w postaci pomocy finansowej), powinny spełniać warunki określone przez w/w ustawę. Ustawodawca określił w formie katalogu problemy społeczne, które uprawniają do korzystania ze świadczeń socjalnych. Zgodnie z art. 7 ustawy, pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

- 1) ubóstwa;
- 2) sieroctwa;
- 3) bezdomności;
- 4) bezrobocia;
- 5) niepełnosprawności;
- 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- 7) przemocy w rodzinie;
- 7a) potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi;
- 8) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- 9) bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
- 10) (uchylony);
- 11) trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach;
- 12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- 13) alkoholizmu lub narkomanii;
- 14) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;
- 15) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Wyznaczenie powyższego katalogu wiąże się z koniecznością badania i monitorowania, w większości przypadków wykorzystując instrumenty badań społecznych. Badania podstawowe wykonane na potrzeby Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, pozwalają poznać główne dysfunkcje rodzin oraz osób otrzymujących pomoc socjalną w obszarze świadczonej pomocy społecznej przez tutejszy MOPS.

Gospodarstwa domowe objęte pomocą społeczną.

Badania zasobów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej umożliwiły uzyskanie odpowiedzi na pytania dotyczące liczby gospodarstw domowych objętych wsparciem pomocy społecznej, strukturę gospodarstw domowych, liczbę dzieci w gospodarstwach domowych, która korzysta z pomocy społecznej.

Analiza danych wykazała, że na terenie Jaworzna łączna liczba rodzin wymagających wsparcia ze strony pomocy społecznej wyniosła w 2019 roku blisko 2300. Zauważalny jest wzrost liczby rodzin, szczególnie wzrasta odsetek rodzin jednoosobowych. Rodziny z dziećmi stanowiły blisko 9% ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej. Wśród tego typu rodzin 50% z nich to gospodarstwa z 1 dzieckiem. Rodziny niepełne, dla których udzielana jest pomoc społeczna stanowiły blisko 4% ogółu. Wśród nich ponad 56% to gospodarstwa z 1 dzieckiem. Z kolei rodziny emerytów i rencistów to około 18% ogółu rodzin. Zdecydowanie dominowały tu gospodarstwa jednoosobowe. Szczegółowe dane za lata 2017 – 2019 prezentują poniższe tabele.

TABELA 22. RODZINY KORZYSTAJĄCE ZE WSPARCIA MIEJSKIEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W JAWORZNIE ZE WZGLĘDU NA LICZBĘ OSÓB W RODZINIE W LATACH 2017 – 2019

	2017 rok	%	2018 rok	%	2019 rok	%
Rodziny ogółem	2005	100,0	1813	100,0	2260	100,0
1 osoba w rodzinie	932	46,5	932	51,4	1280	56,6
2 osoby w rodzinie	570	28,4	565	31,2	716	31,7
3 osoby w rodzinie	336	16,8	237	13,1	184	8,1
4 osoby w rodzinie	108	5,4	43	2,4	41	1,8
5 osób w rodzinie	38	1,9	25	1,4	24	1,1
6 osób i więcej w rodzinie	21	1,0	11	0,6	15	0,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS.

TABELA 23. RODZINY Z DZIEĆMI KORZYSTAJĄCE ZE WSPARCIA MIEJSKIEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W JAWORZNIE ZE WZGLĘDU NA LICZBĘ DZIECI, W LATACH 2017 – 2019

	2017 rok	%	2018 rok	%	2019 rok	%
Rodziny z dziećmi	293	100,0	263	100,0	193	100,0
1 dziecko w rodzinie	138	47,1	132	50,2	95	49,2
2 dzieci w rodzinie	94	32,1	71	27,0	55	28,5
3 dzieci w rodzinie	41	14,0	45	17,1	25	13,0
4 dzieci w rodzinie	15	5,1	9	3,4	14	7,3
5 dzieci w rodzinie	5	1,7	6	2,3	3	1,6
6 dzieci w rodzinie	0	0,0	0	0,0	1	0,5
7 dzieci i więcej w rodzinie	0	0,0	9	3,4	0	0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

TABELA 24. RODZINY NIEPEŁNE KORZYSTAJĄCE ZE WSPARCIA MIEJSKIEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W JAWORZNI ZE WZGLĘDU NA LICZBĘ DZIECI, W LATACH 2017 – 2019

	2017 rok	%	2018 rok	%	2019 rok	%
Rodziny niepełne	138	100,0	138	100,0	90	100,0
1 dziecko w rodzinie	76	55,1	81	58,7	51	56,7
2 dzieci w rodzinie	45	32,6	38	27,5	25	27,8
3 dzieci w rodzinie	12	8,7	16	11,6	9	10,0
4 dzieci i więcej w rodzinie	5	3,6	3	2,2	5	5,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS.

TABELA 25. RODZINY EMERYTÓW I RENCISTÓW KORZYSTAJĄCE ZE WSPARCIA MIEJSKIEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W JAWORZNI ZE WZGLĘDU NA LICZBĘ OSÓB W RODZINIE, W LATACH 2017 – 2019

	2017 rok	%	2018 rok	%	2019 rok	%
Rodziny emerytów i rencistów	517	100,0	338	100,0	404	100,0
1 osoba w rodzinie	374	72,3	297	87,9	355	87,9
2 osoby w rodzinie	74	14,3	26	7,7	29	7,2
3 osoby w rodzinie	37	7,2	14	4,1	15	3,7
4 osoby i więcej w rodzinie	32	6,2	1	0,3	5	1,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS.

Charakterystyka dominujących problemów społecznych.

Jednym z elementów przeprowadzonej diagnozy była próba określenia, w jakim stopniu odnotowane w ustawie o pomocy społecznej dysfunkcje i problemy społeczne dotyczyły mieszkańców Jaworzna. Dominującymi przyczynami przyznawania pomocy ze strony Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej były: długotrwała choroba i niepełnosprawność. Powodem udzielanej pomocy była często bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, a w dalszej kolejności ubóstwo, przemoc w rodzinie i bezrobocie.

TABELA 26. POWODY PRZYZNANIA POMOCY SPOŁECZNEJ W JAWORZNI W LATACH 2017 – 2019

	2017 rok	%	2018 rok	%	2019 rok	%
Ubóstwo	643	32,1	627	34,6	356	15,8
Bezdomność	219	10,9	214	11,8	192	8,5
Potrzeba ochrony macierzyństwa	29	1,4	57	3,1	41	1,8
w tym wielodzietność	12	0,6	21	1,2	22	1,0
Bezrobocie	348	17,4	364	20,1	287	12,7
Niepełnosprawność	625	31,2	505	27,9	523	23,1
Długotrwała choroba	513	25,6	609	33,6	684	30,3
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego	243	12,1	382	21,1	385	17,0
w tym rodziny niepełne	105	5,2	112	6,2	80	3,5
w tym rodziny wielodzietne	45	2,2	36	2,0	28	1,2
Przemoc w rodzinie	36	1,8	144	7,9	254	11,2
Alkoholizm	164	8,2	132	7,3	133	5,9
Narkomania	2	0,1	23	1,3	11	0,5
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	19	0,9	31	1,7	13	0,6
Zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa	1	0,0	2	0,1	11	0,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MOPS Jaworzno.

Działania prorodzinne.**„Posiłek w szkole i w domu”.**

W 2019 roku ustanowiono Program „Posiłek w szkole i w domu”. Program zapewnia pomoc zarówno osobom starszym, niepełnosprawnym, o niskich dochodach, jak i dzieciom, które wychowują się w rodzinach znajdujących się w trudnej sytuacji. Program przewiduje wsparcie finansowe gmin w udzieleniu pomocy w formie posiłku, świadczenia pieniężnego w postaci zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności oraz świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. Istotnym elementem Programu jest zapewnienie dzieciom i młodzieży w wieku szkolnym zjedzenia gorącego posiłku przygotowanego w stołówce szkolnej. W poprzednich latach program nosił nazwę „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”.

**TABELA 27. LICZBA OSÓB OBJĘTYCH PROGRAMEM „POSILEK W SZKOLE LUB W DOMU”
/„POMOC PAŃSTWA W ZAKRESIE DOŻYWIANIA” W JAWORZNIE W 2019 ROKU**

	2017 rok	2018 rok	2019 rok
Liczba osób objętych dożywianiem (ogółem)	1549	1300	1252
Liczba dzieci do czasu podjęcia nauki w szkole podstawowej	48	34	110
Liczba uczniów do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej	157	119	178
Pozostałe osoby otrzymujące pomoc na podst. Art.7 Ustawy o pomocy społecznej	1344	1147	964

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS.

Świadczenia wychowawcze „Rodzina 500+”

Zgodnie z Ustawą z dnia 11 lutego 2016 roku o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, celem świadczenia wychowawczego jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Świadczenie wychowawcze przysługuje matce, ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka. Przysługuje do dnia ukończenia przez dziecko 18 roku życia.

**TABELA 28. LICZBA OSÓB OBJĘTYCH PROGRAMEM „RODZINA 500+” W JAWORZNIE
W 2019 ROKU**

	2017 rok	2018 rok	2019 rok
Liczba wydanych decyzji przyznających świadczenie	5568	5946	10536

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS.

Świadczenia rodzinne.

Świadczenia rodzinne to zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego (z tytułu urodzenia dziecka, opieki nad dzieckiem w czasie urlopu wychowawczego, samotnego wychowywania dziecka, kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego, rozpoczęcie roku szkolnego, wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej), świadczenia opiekuńcze (zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy), jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka (tzw. becikowe), świadczenie rodzicielskie, do których prawo nabywa się w sposób określony w ustawie z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych.

TABELA 29. LICZBA ŚWIADCZENIOBIORCÓW OBJĘTYCH ŚWIADCZENIAMI RODZINNYMI W JAWORZNIE W 2019 ROKU

	2017 rok	2018 rok	2019 rok
Zasiłki rodzinne	1814	1696	1629
Zasiłki pielęgnacyjne	3508	3703	3794
Świadczenia pielęgnacyjne	401	434	465
Specjalny zasiłek opiekuńczy	26	30	29
Zasiłek dla opiekuna	60	38	28
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	600	585	488
Świadczenie "Za życiem"	15	10	10
Świadczenie rodzicielskie	340	317	279

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS.

Karta Dużej Rodziny.

Karta Dużej Rodziny to ogólnopolski system zniżek dla rodzin, które posiadają troje i więcej dzieci. Jest to projekt przygotowany przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, w ramach którego członkowie rodzin wielodzietnych otrzymują możliwość skorzystania z niższych cen na produkty i usługi dostępnych zarówno w placówkach publicznych, jak i u partnerów prywatnych. Od stycznia 2018 roku Karta Dużej Rodziny dostępna jest w dwóch formach, tj. plastikowej oraz elektronicznej.

TABELA 30. LICZBA RODZIN, KTÓRYM WYDANO „KARTY DUŻEJ RODZINY” W JAWORZNIE W LATACH 2017 – 2019

	2017 rok	2018 rok	2019 rok
Liczba rodzin, którym wydano karty	718	817	1635

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS.

Jaworzniacka Rodzina Wielodzietna.

Projekt pomaga w promowaniu modelu oraz pozytywnego wizerunku rodziny wielodzietnej, wspiera sytuację finansową rodzin, zwiększa szanse rozwoju dzieci i młodzieży z rodzin wielodzietnych oraz zapewnia im szerszy dostęp do dóbr kultury i sportu. Program jest skierowany do wszystkich członków rodzin wielodzietnych i rodzin zastępczych, zamieszkujących na terenie Jaworzna, bez względu na kryterium dochodowe.

Głównym elementem projektu jest "Karta Jaworzniackiej Rodziny Wielodzietnej", która uprawnia posiadaczy do szeregu ulg w instytucjach publicznych i prywatnych. O jej wydanie mogą się starać rodzice (bądź rodzic), którzy mają na utrzymaniu troje lub więcej dzieci w wieku do 18 roku życia. Program obejmuje także młodych ludzi pomiędzy 18 a 24 rokiem życia, pod warunkiem jednak, że dziecko uczy się lub studiuje.¹²

¹² Na podstawie: http://www.um.jaworzno.pl/pl/nasze_miasto/jaworzniacka_rodzina_wielodzietna.

TABELA 31. LICZBA RODZIN UCZESTNICZĄCYCH W PROGRAMIE „JAWORZNICKA RODZINA WIELODZIETNA” W LATACH 2017 – 2019

	2017 rok	2018 rok	2019 rok
Liczba rodzin zakwalifikowana do programu "Jaworzniczna Rodzina Wielodzietna"	83	89	33

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS.

Program „Dobry Start”.

Program „Dobry Start” to 300 zł jednorazowego wsparcia dla wszystkich uczniów rozpoczynających rok szkolny. Rodziny otrzymują świadczenie bez względu na dochód. Świadczenie dobry start przysługuje raz w roku na dziecko uczące się w szkole, aż do ukończenia przez nie 20 roku życia. Dzieci niepełnosprawne, uczące się w szkole, otrzymują świadczenie do ukończenia przez nie 24 roku życia.¹³

TABELA 32. LICZBA WYDANYCH DECYZJI PRZYZNAJĄCYCH ŚWIADCZENIE Z PROGRAMU „DOBRY START” W LATACH 2018 – 2019

	2018 rok	2019 rok
Liczba wydanych decyzji przyznających świadczenie z programu "Dobry start"	7058	7058

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS.

Reintegracja społeczno - zawodowa

Reintegracja społeczna i zawodowa mieszkańców Jaworzna ma na celu odbudowę i wzmacnianie umiejętności uczestniczenia w życiu społecznym i zawodowym i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania i pobytu.¹⁴

Na terenie Jaworzna realizowana jest reintegracja społeczna i zawodowa poprzez takie działania jak: roboty publiczne, prace społeczno – użyteczne, działania w Punkcie Integracji Społecznej i Zawodowej, realizacja Programu Aktywizacja i Integracja.

Roboty publiczne.

Roboty publiczne służą aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Organizatorem robót publicznych jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, przy ścisłej współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy.

Prace społeczno – użyteczne.

Prace społeczno – użyteczne skierowane są do osób bezrobotnych, będących klientami pomocy społecznej. Organizatorem prac jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej przy współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy.

¹³ Na podstawie: <https://www.gov.pl/web/rodzina/dobry-start>

¹⁴ Na podstawie Ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych

Program aktywizacja i integracja.

Program skierowany jest w szczególności do osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej, u których przewlekłe występuje problem alkoholowy, w szczególności osób pozostających bez pracy. Realizowany jest w ramach współpracy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Wspólnotą AA, Stowarzyszeniem „Betlejem”, Śląskim Oddziałem Okręgowym Polskiego Czerwonego Krzyża w Katowicach i Zespołem Lecznictwa Otwartego w Jaworznie. Celem programu jest zmiana sposobu życia polegająca na przejęciu kontroli nad piciem alkoholu oraz rozwój umiejętności społecznych.

12. INSTYTUCJE WSPARCIA SPOŁECZNEGO

Wspieranie osób starszych

DOM POMOCY SPOŁECZNEJ W JAWORZNIE.

Dom Pomocy Społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych w Jaworznie zapewnia usługi w szerokim zakresie: potrzeby bytowe, całodobowe usługi opiekuńcze, usługi wspomagające: zajęcia terapeutyczne, psychoterapia, socjoterapia, muzykoterapia, biblioterapia oraz terapia zajęciowa, terapia usprawniająca ruch. Osoby przebywające w DPS to mieszkańcy ze schorzeniami układu krążenia i narządów ruchu, z zaburzeniami pamięci i Zespołem Zależności Alkoholowej. Mieszkańcy Domu uczestniczą w wycieczkach, imprezach kulturalno-oświatowych, piknikach i konferencjach. DPS przeznaczony jest dla 108 mieszkańców. Nad całością zadań czuwa wyspecjalizowany personel: pracownicy socjalni, psycholog, pielęgniarki, opiekunki, pokojowe, rehabilitanci.

DZIENNE DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ W JAWORZNIE.

Domy powstały w 1980 i 1989 roku. Od 1 marca 2008 roku prowadzenie Dziennych Domów Pomocy Społecznej zostało powierzone w drodze otwartego konkursu ofert Stowarzyszeniu „Nasza Przystań”. Stowarzyszenie prowadzi również **Klub Aktywnego Seniora**. W 2015 roku jedna z dwóch placówek została przekształcona w Dom Dziennego Pobytu „Senior – Wigor”. Celem działalności Domu Pomocy Społecznej jest realizowanie zadań określonych w przepisach ustawy o pomocy społecznej, w szczególności zapewnienia dziennego pobytu, podstawowych świadczeń opiekuńczo i rekreacyjno – kulturalnych osobom, które ze względu na wiek, stan zdrowia, sytuację życiową, warunki rodzinne, mieszkaniowe, materialne i bezradność w sprawach prowadzenia gospodarstwa domowego, nie są w stanie normalnie funkcjonować w społeczeństwie.

KLUBY SENIORA

Na terenie Jaworzna działają 4 Kluby Seniora. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej prowadzi 2, które funkcjonują w oparciu o finansowanie z dotacji celowej działań w ramach Programu Wieloletniego” SENIOR+”. Klub „To i Owo” prowadzony przez Spółdzielnię Mieszkaniową „Górnik” oraz Klub Seniora prowadzony przez Fundację „Mój czas dla seniora” im. Wandy i Józefa.

USŁUGI OPIEKUŃCZE

Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym.¹⁵ W Jaworznie realizowane są usługi opiekuńcze podstawowe oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze (pielęgnacyjno – medyczne). W 2019 roku łącznie z takich usług skorzystały 182 osoby.

Wspieranie osób niepełnosprawnych

ŚRODOWISKOWY DOM SAMOPOMOCY W JAWORZNIE.

Środowiskowy Dom Samopomocy to miejsce gdzie przebywają w dzień osoby z upośledzeniem umysłowym w stopniu znacznym, umiarkowanym i lekkim, mające poważne trudności w życiu codziennym oraz osoby z zaburzeniami psychicznymi, nie wymagające jednak leczenia szpitalnego czy opieki stacjonarnej. Podopieczni rozwijają umiejętności potrzebne do samodzielnego życia, aby nie musieli być w pełni zależni od osób trzecich. Uczestnicy biorą udział w treningach umiejętności w kwestii zaradności życiowej i funkcjonowania w życiu codziennym, umiejętności społecznych i interpersonalnych oraz umiejętności spędzania wolnego czasu. Uczestnicy mogą skorzystać z pomocy psychologa, poradnictwa zawodowego, socjalnego, terapii zajęciowej, rehabilitacji ruchowej oraz zajęć sportowych. Z porad i wsparcia mogą korzystać również członkowie osób niepełnosprawnych. Obecnie ze Środowiskowego Domu Samopomocy korzysta 60 osób (liczba miejsc 60). ŚDS prowadzony jest przez Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Inteluktualną. Działalność ŚDS nadzoruje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaworznie.

WARSZTAT TERAPII ZAJĘCIOWEJ.

W Jaworznie funkcjonuje Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzony przez Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Inteluktualną. Na Warsztat uczęszcza 55 osób niepełnosprawnych. Działalność nadzoruje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaworznie.

¹⁵ opracowano na podstawie: <https://www.mpips.gov.pl/pomoc-spoleczna/formy-udzielanej-pomocy/uslugi-opiekuncze-i-specjalistyczne-uslugi-opiekuncze/>.

Wspieranie osób bezdomnych

Dział Aktywizacji i Wsparcia osób bezdomnych w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej udziela wszelkiego wsparcia osobom bezdomnym z terenu Miasta Jaworzna, monitoruje ich sytuację życiową w miejscu przebywania, wspiera w zaspakajaniu niezbędnych potrzeb życiowych (schronienie, wyżywienie, odzież), prowadzi indywidualne programy wychodzenia z bezdomności.

Pracownicy socjalni udzielają wszechstronnej pomocy w postaci: interwencji kryzysowej, poradnictwa, pracy socjalnej, pomocy finansowej, rzeczowej. Do placówek świadczących pomoc dla osób bezdomnych na terenie gminy należą:

- NOCLEGOWNIA DLA OSÓB BEZDOMNYCH – podmiotem prowadzącym jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.
- SCHRONISKO DLA BEZDOMNYCH KOBIET – podmiotem prowadzącym jest Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne.
- SCHRONISKO DLA BEZDOMNYCH MĘŻCZYŹN – podmiotem prowadzącym jest Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne.

Łącznie z usług wymienionych placówek noclegowych skorzystało w 2019 roku 179 osób.

JADŁODAJNIA MIEJSKA.

Celem działalności Jadłodajni Miejskiej w Jaworznie jest zapewnienie wsparcia społecznego osobom i rodzinom w zakresie umożliwienia całodziennego wyżywienia w placówce gastronomicznej o charakterze otwartym. Jadłodajnia wydaje posiłki dla osób posiadających talony wydane przez MOPS, korzystających z usług opiekuńczych, bądź z usług placówek pomocy społecznej tj. Noclegowni dla Osób Bezdomnych, Schronisk dla Bezdomnych, Dziennych Domów Pomocy Społecznej. Jadłodajnia przygotowuje również posiłki w czasie ferii i wakacji dla podopiecznych Ogniska Wychowawczego, posiłki dla świetlicy dla Rodziny „Pod Kolegiatą”, posiłki podczas akcji na wigilię, akcji ratowniczych.

Wspieranie pieczy zastępczej

CENTRUM ADMINISTRACYJNE OBSŁUGI PLACÓWEK OPIEKUŃCZO – WYCHOWAWCZYCH W JAWORZNIE.

Centrum zostało uruchomione w 2015 roku i jego podstawowym zadaniem jest zapewnienie wspólnej obsługi ekonomiczno – administracyjnej oraz organizacyjnej dwóch placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego: Powiatowej Placówki

Opiekuńczo – Wychowawczej w Jaworznie i Placówki Opiekuńczo – Wychowawczej „Dobry Dom” w Jaworznie.

POWIATOWA PLACÓWKA OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZA W JAWORZNI.

Powiatowa Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza jest placówką typu socjalizacyjnego. Sprawuje całodobową opiekę nad dzieckiem pozbawionym trwale lub czasowo opieki ze strony rodziny własnej, zaspokaja potrzeby życiowe przebywających w niej dzieci, zgodnie ze standardami usług opiekuńczo-wychowawczych¹⁶. W placówce przebywają osoby w wieku 1 – 22 lat, z terenu miasta Jaworzna i spoza miasta. Dzieci realizują obowiązek przedszkolny i szkolny w placówkach oświatowych (również placówkach specjalistycznych) takich jak: oddział przedszkolny, szkoła podstawowa, Zasadnicza Szkoła Zawodowa, Technikum, Liceum Ogólnokształcące, Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy, Młodzieżowe Ośrodki Wychowawcze, Młodzieżowe Ośrodki Socjoterapii, Ochotnicze Hufce Pracy. Placówka zapewnia szczegółową diagnostykę lekarską wychowanków oraz leczenie sanatoryjne. Oprócz indywidualnej pomocy i wsparcia psychologiczno – pedagogicznego, systematycznie prowadzone są różnorodne formy pracy z dzieckiem np. psychostymulacja dziecka w wieku przedszkolnym z deficytami i zaburzeniami rozwoju, korygowanie zaburzeń emocjonalnego i społecznego funkcjonowania dziecka, zajęcia korekcyjno – kompensacyjne, zajęcia psychoedukacyjne. Dodatkowo organizowane są liczne wycieczki, wypoczynki letnie i zimowe, wyjazdy. W 2019 roku w Placówce przebywało 49 dzieci.

PLACÓWKA OPIEKUŃCZO – WYCHOWAWCZA „DOBRY DOM” W JAWORZNI.

Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Dobry Dom” jest placówką typu socjalizacyjnego uruchomioną w 2015 roku. Sprawuje całodobową opiekę nad dzieckiem pozbawionym trwale lub czasowo opieki ze strony rodziny własnej, zaspokaja potrzeby życiowe przebywających w niej dzieci, zgodnie ze standardami usług opiekuńczo-wychowawczych. W 2019 roku w Placówce przebywało 17 dzieci w wieku 11 – 20 lat. Dzieci realizują obowiązek przedszkolny i szkolny w placówkach oświatowych takich jak: szkoła podstawowa, Szkoła Branżowa, Technikum. Placówka zapewnia szczegółową diagnostykę lekarską wychowanków oraz leczenie sanatoryjne. Podopieczni placówki otrzymują wsparcie psychologiczne, pedagogiczne, biorą udział w treningach zastępowania agresji, korygowania zaburzeń emocjonalnego i społecznego funkcjonowania dziecka, w zajęciach korekcyjno – kompensacyjnych, zajęciach

¹⁶ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej

psychoedukacyjnych, socjoterapeutycznych i plastycznych. Organizowane są wycieczki, ferie zimowe, wypoczynek letni, liczne zajęcia edukacyjne, sportowe i rekreacyjne.

OGNISKO WYCHOWAWCZE W JAWORZNI.

Ognisko Wychowawcze jest placówką wsparcia dziennego typu opiekuńczego, świadcząca pomoc profilaktyczną dzieciom wychowującym się w warunkach rodzinnych niekorzystnych dla ich rozwoju. Celem działalności Ogniska jest wsparcie dziecka i rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej poprzez zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji. Ognisko organizuje dla dzieci szereg działań takich jak np. ferie zimowe, wypoczynek letni, liczne konkursy, akcje, spotkania profilaktyczne dla rodziców, udział w programach i projektach. Ognisko organizuje wychowankom opiekę wychowawczą po zajęciach szkolnych i pomoc w odrabianiu lekcji, nauce własnej. Wychowankowie ogniska mogą rozwijać swoje pasje i zainteresowania biorąc udział w kółkach zainteresowań np. plastycznym, komputerowym, tanecznym, teatralnym, sportowym, artystycznym. Ognisko zapewnia pomoc dla rodziców w opanowaniu umiejętności opiekuńczo – wychowawczych oraz podtrzymaniu więzi emocjonalnych w rodzinie.

MIESZKANIA CHRONIONE.

W ramach pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jaworznie prowadzi 3 mieszkania chronione treningowe dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej. Prawo do pobytu w mieszkaniu mają usamodzielniający się wychowankowie rodzin zastępczych, placówek opiekuńczo – wychowawczych, schronisk dla nieletnich, zakładów poprawczych, specjalnych ośrodków szkolno – wychowawczych, specjalnych ośrodków wychowawczych, młodzieżowych ośrodków socjoterapii zapewniających całodobową opiekę i młodzieżowych ośrodków wychowawczych. Pobyt w Mieszkaniu przygotowuje do samodzielnego życia, zapewnia warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku oraz wsparcia w integracji ze społecznością lokalną. Warunkiem zamieszkania w Mieszkaniu jest zobowiązanie się osoby usamodzielnianej do realizacji zadań zawartych w indywidualnym programie usamodzielnienia oraz w kontrakcie socjalnym. W 2019 roku z mieszkań chronionych skorzystało 10 osób.

Mieszkania chronione dla osób niepełnosprawnych prowadzi również Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną – Koło w Jaworznie.

Wspieranie osób dotkniętych przemocą w rodzinie

OŚRODEK INTERWENCJI KRYZYSOWEJ.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Jaworznie powstał w 2007 roku. Jest jednostką budżetową miasta Jaworzna i jednostką organizacyjną systemu pomocy społecznej. Ośrodek Interwencji Kryzysowej jest ośrodkiem wsparcia. Placówka świadczy specjalistyczną pomoc osobom, dzieciom, rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji kryzysowej w wyniku zdarzenia losowego, lub trudnych przeżyć osobistych lub rodzinnych. Udzielane wsparcie to: pomoc psychologiczna i specjalistyczna pomoc psychologiczna, poradnictwo prawne, poradnictwo socjalne, poradnictwo rodzinne, pomoc w dostępie do schronienia w formie pobytu w Mieszkanium Chronionym prowadzonym przez Ośrodek dla osób będących w trudnej sytuacji życiowej, pomoc dla osób uzależnionych od środków psychoaktywnych oraz ich rodzin w formie Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego ds. Zapobiegania Narkomanii, realizacja programu korekcyjno – edukacyjnego dla sprawców przemocy w rodzinie, prowadzenie świetlicy socjoterapeutycznej.

W ramach pomocy specjalistycznej wsparcie udzielane jest w postaci:

- **poradnictwa specjalistycznego:** prawnego, psychologicznego, rodzinnego
- **Mieszkania Chronionego dla osób znajdujących się w sytuacji kryzysowej**, zwłaszcza w sytuacji przemocy w rodzinie, samotnych kobiet w ciąży i samotnych matek z dziećmi, samotnych ojców z dziećmi.
- **Świetlicy Socjoterapeutycznej** – w świetlicy odbywa się wsparcie dla dzieci, młodzieży oraz rodziców, w postaci pracy w grupie na zajęciach ogólnorozwojowych, profilaktycznych, socjoterapeutycznych, rekreacyjno – ruchowych.
- **Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego ds. Zapobiegania Narkomanii** – w Punkcie działalność realizowana jest w postaci konsultacji terapeutycznych, motywowania do podejmowania odpowiedniego rodzaju leczenia w placówkach terapeutycznych, Ośrodkach Terapii Uzależnień, oddziałach detoksykacji, pracy z osobą uzależnioną, wsparcia w celu utrzymania abstynencji w przypadku przebytego leczenia, konsultacji psychologicznych dla rodziny osób uzależnionych, konsultacji również telefonicznych.

W 2019 roku działaniami Ośrodka Interwencji Kryzysowej objęto ponad 4500 osób.

13. REALIZACJA PROJEKTÓW ZE ŚRODKÓW ZEWNĘTRZNYCH

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Finansowanie	Okres realizacji	Krótką informacją
1	AWR - Akademia Własnego Rozwoju w Jaworznie	RPO WSL 2014 – 2020 Wartość projektu: 1 094 252,94 zł w tym dofinansowanie: 930 115,00 zł wkład własny: 164 137,94 zł	01.01.2016 do 31.12.2017	Cel główny projektu obejmował zmniejszenie zagrożenia wykluczeniem społecznym i zawodowym klientów ośrodka pomocy społecznej w Jaworznie oraz ułatwienie klientom pomocy społecznej dostępu do form aktywnej integracji. Grupę docelową projektu stanowiły osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej w rozumieniu ustawy, którzy jednocześnie znajdują się w wieku aktywności zawodowej, głównie osoby z dysfunkcjami związanymi z niepełnosprawnością.
2	Nowe standardy pracy - wdrożenie usprawnień organizacyjnych w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Jaworznie	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój lata 2014 – 2020 425 309,06 zł – 100% dofinansowania	01.09.2017 do 30.08.2019	Celem głównym projektu było zwiększenie efektywności działań podejmowanych na rzecz klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jaworznie w obszarze pracy socjalnej oraz usług socjalnych poprzez zmianę struktury kompetencji oraz zakresów odpowiedzialności poszczególnych Pracowników. W ramach projektu nastąpiło usprawnienie pracy Pracowników Socjalnych w wymiarze organizacyjnym, jak administracyjnym poprzez zmianę struktury organizacyjnej, w szczególności poprzez wprowadzenie nowych stanowisk Pracowników Socjalnych: pracownika socjalnego ds. pierwszego kontaktu, Pracownika Socjalnego ds. pracy socjalnej, Pracownika Socjalnego ds. usług, Pracownika Socjalnego ds. świadczeń przyznawanych decyzją.
3	Dzienny Dom „Senior+”	Projekt „Zapewnienie funkcjonowania Dziennego Domu SENIOR+” Rok 2017: Dofinansowanie: 23 024,00 zł wkład: 43 020,00 zł	01.04.2017 do 31.12.2020	Zadanie polega na dofinansowaniu z dotacji celowej działań związanych z realizacją zadania publicznego, tj. funkcjonowania Dziennego Domu „Senior – WIGOR” w Jaworznie, z siedzibą przy ulicy Jagiellońskiej 18. Dom Dziennego pobytu „Senior – WIGOR” powstał w 2015 roku w ramach rządowego „Programu Wieloletniego Senior – WIGOR na lata 2015 – 2020”. W ramach niniejszego projektu zatrudnieni są specjaliści od fizjoterapii, terapii zajęciowej, treningu pamięci oraz psycholog.

		<p>Rok 2018: Dofinansowanie: 31920,00 zł, wkład: 59280,00 zł Rok 2019: Dofinansowanie: 31920,00 zł, wkład własny: 61 200,00 zł Rok 2020: Dofinansowanie: 34 900,00 zł wkład własny: 73 200,00 zł</p>		
4	Klub SENIOR+ ul. Matejki 24d	<p>Projekt pn. „Zapewnienie funkcjonowania Klubu SENIOR+”</p> <p>Edycja 2018: wartość dofinansowania : 45381,60 zł, wkład własny: 66 150,00 zł</p> <p>Edycja 2019: wartość dofinansowania : 43 850,00 zł, wkład własny: 103 818,40 zł</p> <p>Edycja 2020: Wartość dofinansowania: 45 460,00 zł, wkład własny: 96 740,00 zł</p>	01.02.2018 do 31.12.2020	<p>Zadanie polega na dofinansowaniu z dotacji celowej działań związanych z realizacją zadania publicznego, tj. funkcjonowania Klubu „Senior+” w Jaworznie, z siedzibą przy ulicy Matejki 24d. Odbiorcami projektu są osoby starsze, które ukończyły 60 rok życia, są nieaktywne zawodowo i są mieszkańcami Jaworzna. W godzinach funkcjonowania placówki, Klub Senior+ zapewnia Seniorom m. in. zajęcia ruchowe, edukacyjne, kulturalno – oświatowe oraz aktywizujące społecznie.</p>

5	Klub SENIOR+ ul. Boczna 7k	Projekt pn. „Zapewnienie funkcjonowania Klubu SENIOR+” Edycja 2020: Wartość dofinansowania: 40 000,00 zł, wkład własny: 65 298,00 zł	02.03.2020 do 31.12.2020	Zadanie polega na dofinansowaniu z dotacji celowej działań związanych z realizacją zadania publicznego, tj. funkcjonowania Klubu „Senior+” w Jaworznie, z siedzibą przy ulicy Bocznej 7k. Klub „Senior+” powstał w 2019 roku w ramach rządowego „Programu Wieloletniego na lata 2015 – 2020”. Remont generalny oraz wyposażenie obiektu było możliwe dzięki dofinansowaniu z Modułu I Programu Wieloletniego „Senior +”. Odbiorcami projektu są osoby starsze, które ukończyły 60 rok życia, są nieaktywne zawodowo i są mieszkańcami Jaworzna. Ofertą Klubu Senior+ objęte jest minimum 20 osób. W godzinach funkcjonowania placówki, Klub Senior+ zapewnia Seniorom m. in. zajęcia ruchowe, edukacyjne, kulturalno – oświatowe oraz aktywizujące społecznie. W ramach niniejszego projektu zatrudnieni są specjaliści od fizjoterapii, terapii zajęciowej, rękodzieła oraz psycholog.
6	Usługi Opiekuńcze w Jaworznie	RPO WSL 2014 – 2020 Wartość projektu: 1 492 894,92 zł w tym dofinansowanie: 1 388 392,27 zł wkład własny: 104 502,65 zł	01.01.2019 do 31.12.2021	Cel główny projektu obejmuje zmniejszenie zagrożenia wykluczeniem społecznym, poprzez zwiększenie / udostępnienie możliwości korzystania z usług społecznych umożliwiających osobom niezależne życie w środowisku lokalnym poprzez zorganizowanie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspakajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną poprzez realizację usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania oraz specjalistycznych usług opiekuńczych.
7	Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój lata 2014 – 2020 Wartość projektu: 433 895,00 zł – 100% dofinansowania	26.07.2020do 31.12.2020	Głównym celem projektu było zapobieganie i ograniczenie negatywnych skutków wystąpienia COVID – 19 w obszarze pieczy zastępczej. Realizacja celu nastąpi poprzez wzmocnienie rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka placówek opiekuńczo – wychowawczych, regionalnych placówek opiekuńczo – terapeutycznych, interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych, w zakresie bezpiecznej realizacji zadań tych podmiotów w okresie epidemii Covid – 19. Całe wsparcie przedstawia się następująco: 1. Liczba podmiotów objętych wsparciem w zakresie zwalczania lub przeciwdziałania

				<p>skutkom pandemii COVID – 19: 97 w tym 67 rodzin zastępczych spokrewnionych, 27 rodzin zastępczych niezawodowych, 1 rodzina zastępcza zawodowa, 2 placówki opiekuńczo – wychowawcze.</p> <p>2. Liczba zakupionego i przekazanego oprogramowania komputerowego dla dzieci z niepełnosprawnością: 3.</p> <p>3. Liczba zakupionego i przekazanego sprzętu komputerowego wraz z oprogramowaniem: 121.</p> <p>4. Liczba zakupionych i przekazanych drukarek: 73.</p> <p>5. Liczba osób, którym przekazano maseczki, rękawiczki i płyny dezynfekujące: 342.</p> <p>6. Liczba zakupionych maseczek: 10 100.</p> <p>7. Liczba zakupionych rękawiczek: 20 000.</p> <p>8. Liczba zakupionych środków dezynfekujących: 900 litrów.</p> <p>9. Liczba wyposażonych miejsc kwarantanny/izolacji w placówkach opiekuńczo – wychowawczych (zakup łóżek, mebli oraz środków pozwalających na zabezpieczenie miejsca izolacji m. in. zakup przenośnej stacji dezynfekującej): 4.</p>
--	--	--	--	--

CZEŚĆ III PROGNOZA ZMIAN

15. GŁÓWNE WYZWANIA LOKALNEJ POLITYKI SPOŁECZNEJ - PROGNOZA ZMIAN

W wyniku realizacji zadań wynikających z celów i przedsięwzięć określonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych prognozuje się osiągnięcie następujących zmian w obszarze polityki społecznej na terenie Miasta Jaworzno do roku 2030.

- monitorowana będzie sytuacja demograficzna gminy;
- w związku z dalszym wzrostem liczby osób starszych i niepełnosprawnych będą podejmowane działania zarówno w obszarze opieki jak i aktywizacji osób w podeszłym wieku;
- obszar zdrowia społeczeństwa będzie w najbliższych latach jednym z priorytetowych obszarów lokalnej polityki społecznej. W związku ze starzeniem się społeczeństwa, a także trybem życia nie sprzyjającym zdrowiu poprzez m. in. brak lub małą aktywność fizyczną, czy niewłaściwe odżywianie może zwiększać się liczba osób, które będą wymagały wsparcia z tytułu niepełnosprawności czy przewlekłych chorób;
- należy zadbać o systematyczne zwiększanie dostępu do ochrony zdrowia, a także rozwijanie usług opiekuńczych i instytucjonalnych form wsparcia, oraz o efektywne oddziaływanie na poziomie świadomości społeczeństwa i profilaktyki zdrowotnej;
- prognozuje się wzrost liczby gospodarstw jednoosobowych oraz osób starszych, korzystających z pomocy społecznej;
- w zakresie wspierania rodzin, podejmowane będą dalsze działania poprzez: realizację programu „Posiłek w szkole i w domu”, wspieranie finansowe rodzin z programów Rodzina 500+, świadczenia rodzinne, „Dobry Start”, a także Karta Dużej Rodziny czy Jaworzniacka Rodzina Wielodzietna;
- w zakresie pomocy osobom bezrobotnym podejmowane będą działania w celu ich aktywizacji, m. in. poprzez realizację projektów i programów rynku pracy skierowanych do konkretnych grup oraz reintegrację społeczno – zawodową;
- dalszy rozwój i wspieranie działań Instytucji Wsparcia Społecznego oraz innych placówek wspierających takich jak: Dom Pomocy Społecznej, Dzielne Domy Pomocy, Kluby Seniora, Środowiskowy Dom Samopomocy, Warsztat Terapii Zajęciowej, Noclegownia dla osób bezdomnych, Schroniska dla osób bezdomnych, Jadłodajnia, Powiatowa Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza, Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza „Dobry Dom”,

- Ognisko Wychowawcze, Mieszkania Chronione dla osób doświadczających przemocy i dla osób usamodzielnianych, Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Świetlice socjoterapeutyczne;
- podejmowane będą działania dla rodzin z problemami bezradności opiekuńczo – wychowawczej – w tym realizacja zadania asystenta rodziny;
 - podejmowane będą działania w celu poprawy bezpieczeństwa na terenie gminy;
 - podejmowane będą działania skierowane do osób doświadczających przemocy, w tym szczególnie do kobiet i dzieci m. in. poprzez działania Zespołu Interdyscyplinarnego, pomoc psychologiczną i prawną, uruchamianie procedury Niebieskiej Karty, udostępnianie Mieszkania Chronionego;
 - podejmowanie dalszej współpracy ze szkołami i placówkami w celu edukacji i profilaktyki społecznej;
 - praca socjalna i asystentura rodzinna – wspieranie w dalszym ciągu rodzin z dziećmi, rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi, osób starszych, samotnych, niepełnosprawnych, z problemami chorób psychicznych i osób z problemem alkoholowym;
 - dalsze wspieranie rodzin zastępczych oraz promowanie rodzinnej pieczy zastępczej poprzez współpracę z Biblioteką Publiczną, promowanie rodzicielstwa zastępczego np. na piknikach, festynach, promocję wolontariatu;
 - dalsze wspieranie osób usamodzielnianych np. pomoc pieniężna, praca socjalna, współpraca ze szkołami, dostęp do mieszkań chronionych;
 - podejmowane będą działania skierowane do sprawców przemocy, poprzez realizację m. in. Programu Korekcyjno – Edukacyjnego;
 - prowadzona będzie w placówkach oświatowych i na terenie gminy profilaktyka antyalkoholowa i antynarkotykowa, podejmowana będzie współpraca instytucjonalna w ramach działań profilaktycznych tj. placówki oświatowe, kulturalne, merytoryczne wydziały UM;
 - podejmowana będzie współpraca pomiędzy instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi.

15. MONITORING I EWALUACJA

Monitoring rozumiany jest jako proces systematycznego zbierania i analizowania danych ilościowych i jakościowych dotyczących prowadzonych działań, wdrażanych projektów bądź całej strategii, tak w aspekcie finansowym jak i rzeczowym. Jego celem jest zapewnienie zgodności realizacji strategii z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i wytyczonymi celami.

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych.

Ewaluacja jest częścią procesu podejmowania decyzji, który polega na wydawaniu opinii o wartości działania poprzez systematyczne, jawne zbieranie i analizowanie o nim informacji w odniesieniu do przyjętych celów, kryteriów i wartości. Ewaluację strategii należy rozumieć jako systematyczne zbieranie informacji na temat działań, charakterystyki i efektów programu w celu oceny strategii, poprawy jej skuteczności oraz/lub wsparcia procesu decyzyjnego dotyczącego przyszłego programowania¹⁷.

Cele prowadzenia ewaluacji można ująć w czterech zasadniczych punktach:

- 1) kontrola nad działaniem instytucji publicznych oraz zwiększanie przejrzystości tych działań,
- 2) zwiększanie skuteczności i efektywności projektów i programów podejmowanych przez sektor publiczny,
- 3) kształtowanie kierunków i priorytetów działalności sektora publicznego,
- 4) poznawanie mechanizmów programów i projektów¹⁸.

Realizacja działań przewidzianych w celach strategicznych niniejszej strategii odbywać się będzie w ramach kompetencji poszczególnych komórek organizacyjnych gminy. Potwierdzeniem osiągnięcia wskaźników realizacji działań, o których mowa w niniejszym dokumencie, będzie coroczne sprawozdanie z realizacji strategii i wynikających z niej programów.

¹⁷ T. Kierzkowski, Ocena (ewaluacja) programów i projektów o charakterze społeczno-gospodarczym w kontekście przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, Warszawa 2002, s. 19–20.

¹⁸ Tamże, str. 11.

CZEŚĆ IV CZEŚĆ STRATEGICZNA

16. CELE STRATEGICZNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

CEL STRATEGICZNY 1:

Tworzenie sprzyjających warunków rozwoju dla rodzin z dziećmi oraz zapewnienie im pomocy w trudnych sytuacjach

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

1. Poprawa sytuacji materialnej rodzin w ramach różnych systemów zabezpieczenia społecznego.
1. Aktywizacja zawodowa i społeczna.
2. Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.
3. Reintegracja rodziny.
4. Wsparcie w opiece i wychowaniu dzieci.
5. Rozwój poradnictwa specjalistycznego.
6. Rozwój sieci placówek wsparcia dziennego.
7. Promowanie wartości rodziny.

CEL STRATEGICZNY 2:

Wspieranie systemu pieczy zastępczej.

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

1. Promowanie i rozwój różnych form rodzinnej pieczy zastępczej.
1. Wspieranie istniejących form pieczy zastępczej.
2. Powrót dziecka z pieczy zastępczej do rodzin.
3. Pomoc w usamodzielnieniu i integracji ze środowiskiem pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej.
4. Szkolenia pracowników oraz rodzin zastępczych.

CEL STRATEGICZNY 3:

Wspieranie osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

1. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.
1. Profilaktyka i edukacja społeczna.
2. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie w ramach programu korekcyjno – edukacyjnego.
3. Podnoszenie kompetencji służb społecznych.

CEL STRATEGICZNY 4:

Aktywna polityka senioralna.

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

1. Edukacja.
1. Pomoc instytucjonalna.
2. Świadczenia materialne i usługi społeczne.
3. Opieka zdrowotna i profilaktyka.
4. Aktywizacja społeczna i kulturalna.
5. Aktywizacja sportowa i turystyczno – rekreacyjna.

CEL STRATEGICZNY 5:

Stworzenie warunków zapewniających osobom z niepełnosprawnościami i ich rodzinom pełne uczestnictwo w życiu społeczności lokalnej, dostęp do informacji, edukacji, rynku pracy i infrastruktury publicznej.

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

1. Wzmacnianie w funkcjonowaniu społecznym osób z niepełnosprawnością.
1. Specjalistyczna edukacja dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami.
2. Dostosowanie zatrudnienia oraz rozwoju zawodowego do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami.
3. Rehabilitacja społeczna osób z niepełnosprawnościami.

CEL STRATEGICZNY 6:

Przeciwdziałanie i rozwiązywanie problemu bezdomności.

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

1. Wsparcie osób i rodzin zagrożonych eksmisją.
1. Rozwój niezbędnej infrastruktury dla zapewnienia schronienia i zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych.
2. Poradnictwo specjalistyczne i praca socjalna.
3. Pomoc rzeczowa i finansowa.
4. Reintegracja społeczno – zawodowa.
5. Usamodzielnienie mieszkaniowe.

CEL STRATEGICZNY 7:

Promocja zatrudnienia oraz aktywizacja lokalnego rynku pracy w Jaworznie ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju przedsiębiorczości oraz kreowania obszarów współpracy otoczenia biznesu

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

1. Wspieranie klientów Powiatowego Urzędu Pracy w Jaworznie w aktywności zawodowej poprzez kompleksowe działania skierowane w głównej mierze do trudnych klientów i osób narażonych na wykluczenie społeczne.
2. Inicjowanie i prowadzenie aktywnej współpracy z pracodawcami i innymi partnerami rynku pracy przy kształtowaniu odpowiedniego klimatu biznesowego w Jaworznie.
3. Promowanie i wspieranie przedsiębiorczości jako kluczowego elementu tworzenia nowych miejsc pracy.
4. Popularyzacja orientacji zawodowej poprzez zastosowanie poradnictwa zawodowego.
5. Zapewnienie odpowiedniej jakości oraz skuteczności inicjowanych i podejmowanych działań.

CEL STRATEGICZNY 8:

Podnoszenie kwalifikacji kadr i dostosowanie do aktualnych potrzeb systemu pomocy społecznej.

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

1. Podnoszenie wiedzy i kompetencji.
1. Rozwój umiejętności interpersonalnych.
2. Wzmocnienie zdolności mediacyjnych i negocjacyjnych.
3. Upowszechnienie przykładów dobrych praktyk i innowacyjnych rozwiązań.
4. Przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu.

17. WSKAŹNIKI REALIZACJI CELÓW

L. p.	CEL STRATEGICZNY	WSKAŹNIKI REALIZACJI CELÓW
1.	TWORZENIE SPRZYJAJĄCYCH WARUNKÓW DLA RODZIN Z DZIEĆMI ORAZ ZAPEWNIENIE IM POMOCY W TRUDNYCH SYTUACJACH	1. LICZBA RODZIN KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ
		2. LICZBA RODZIN KORZYSTAJĄCYCH Z PORADNICTWA SPECJALISTYCZNEGO, PSYCHOLOGICZNEGO I PRAWNEGO
2.	WSPIERANIE SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ	1. LICZBA RODZIN ZASTĘPCZYCH
		2. LICZBA I RODZAJ DZIAŁAŃ PROMUJĄCYCH
		3. LICZBA DZIECI W RODZINACH ZASTĘPCZYCH I INSTYTUCJACH PIECZY ZASTĘPCZEJ
3.	WSPIERANIE OSÓB DOTKNIĘTYCH PRZEMOCĄ W RODZINIE	1. LICZBA OSÓB OBJĘTYCH PROCEDURĄ NIEBIESKIEJ KARTY
		2. LICZBA OSÓB / RODZIN OBJĘTYCH POMOCĄ OŚRODKA INTERWENCJI KRYZYSOWEJ
		3. LICZBA SPRAWCÓW OBJĘTYCH PROGRAMEM KOREKCYJNO – EDUKACYJNYM
4.	AKTYWNA POLITYKA SENIORALNA	1. LICZBA OSÓB STARSZYCH KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚWIADCZEŃ FINANSOWYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ
		2. LICZBA OSÓB SKIEROWANYCH DO DOMÓW POMOCY SPOŁECZNEJ, DZIENNYCH DOMÓW, KLUBÓW SENIORA
		3. LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z USŁUG OPIEKUŃCZYCH
		4. LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z RÓŻNYCH AKTYWIZUJĄCYCH PROGRAMÓW I PROJEKTÓW
5.	STWORZENIE WARUNKÓW ZAPEWNIAJĄCYCH OSOBOM Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI I ICH RODZINOM PEŁNE UCZESTNICTWO W ŻYCIU SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ, DOSTĘP DO INFORMACJI, EDUKACJI, RYNKU PRACY I INFRASTRUKTURY PUBLICZNEJ	1. LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚWIADCZEŃ I USŁUG Z POMOCY SPOŁECZNEJ
		2. LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚWIADCZEŃ PFRON – U
6.	PRZECIWDZIAŁANIE I ROZWIĄZYWANIE PROBLEMU BEZDOMNOŚCI	1. LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z NOCLEGOWNI, SCHRONISK I OGRZEWAJNI

		2. LICZBA OSÓB REALIZUJĄCYCH PROGRAM WYCHODZENIA Z BEZDOMNOŚCI
7.	PROMOCJA ZATRUDNIENIA ORAZ AKTYWIZACJA LOKALNEGO RYNKU PRACY W JAWORZNI ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI ORAZ KREOWANIA OBSZARÓW WSPÓŁPRACY OTOCZENIA BIZNESU	1. LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH
		2. LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z PORADNICTWA ZAWODOWEGO
		3. LICZBA UCZESTNIKÓW POSZCZEGÓLNYCH PROGRAMÓW I PROJEKTÓW
8.	PODNIOSZENIE KWALIFIKACJI KADR I DOSTOSOWANIE DO AKTUALNYCH POTRZEB SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ	1. LICZBA PRACOWNIKÓW, KTÓRZY PODNIEŚLI SWOJE KWALIFIKACJE ZAWODOWE

Szczegółowe wskaźniki realizacji działań zmierzających do rozwiązywania konkretnych problemów, będą zawierać sektorowe programy pomocy. Wskaźniki będą rozumiane jako mierniki celów jakie mają być osiągnięte, zaangażowanych zasobów, efektów, różnych zmiennych społeczno – ekonomicznych oraz podejmowanych działań. Reprezentatywność oraz merytoryczna odpowiedniość wskaźników uzależniona będzie od stopnia konkretyzacji sformułowanych celów i działań.

Należy mieć świadomość, że dla niektórych celów i działań nie ma w ogóle możliwości pomiaru ilościowego, ze względu na ich naturę lub brak danych, czy też brak możliwości oceny w oderwaniu od aspektów innych obszarów problemowych.

18. RAMY FINANSOWE

Ramy finansowe w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych określają przyznany limit środków, które gmina przeznaczą na realizację zadań. W danym roku budżetowym ramy finansowe zawarte w budżecie Jaworzna będą aktualizowane w oparciu o dostępne środki budżetu, na podstawie realizowanych kierunków działań określonych programami sektorowymi.

Potencjalne źródła finansowania Strategii i wynikających z niej programów:

- a) budżet państwa,
- a) budżet samorządu województwa,
- b) budżet gminy,
- c) środki państwowych funduszy celowych,
- d) fundusze unijne oraz inne zagraniczne mechanizmy finansowe,
- e) środki własne organizacji pozarządowych,
- f) darowizny rzeczowe i finansowe.

19. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

1. Koordynatorem Strategii jest Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jaworznie. Koordynatorów poszczególnych programów sektorowych wyznacza Prezydent Miasta Jaworzna, na wniosek Koordynatora Strategii. Prezydent Miasta Jaworzna ustala także obowiązki wszystkich koordynatorów.
1. Nie wszystkie programy muszą uzyskać rangę uchwały Rady Miejskiej. Jeżeli działanie mieści się w granicach upoważnień statutowych i możliwościach finansowych miejskiej jednostki organizacyjnej, program może sporządzić i wdrożyć kierownik jednostki, po uzgodnieniu z Prezydentem Miasta Jaworzna.
2. Strategia i wynikające z niej programy i projekty to dokumenty otwarte i mogące podlegać okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno – ekonomiczną, rozeznanymi potrzebami miasta oraz wymogami prawa.
3. Wnioski i rekomendacje wynikające z ewaluacji Strategii należy składać do Koordynatora Strategii, który jest zobowiązany do uruchomienia procedury ewentualnych zmian w prowadzonych działaniach lub proponowania nowych działań w zakresie Strategii i programów.
4. Diagnoza społeczna w niniejszej Strategii obejmuje lata 2017 – 2019. Epidemia koronawirusa może spowodować daleko idące zmiany w obszarach objętych diagnozą, powodujące konieczność korekty kierunków i sposobów działania. Rekomenduje się aktualizację diagnozy w 2022 roku za lata 2020 – 2021.

20. SPIS TABEL

TABELA 1. LICZBA MIESZKAŃCÓW JAWORZNA W LATACH 2017 – 2019	15
TABELA 2. LICZBA MIESZKAŃCÓW JAWORZNA WG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKOWYCH W LATACH 2017 – 2019	16
TABELA 3. URODZENIA, ZGONY I PRZYROST NATURALNY W JAWORZNIE W LATACH 2017-2019	16
TABELA 4. MIGRACJE WEWNĘTRZE, ZEWNĘTRZE I ZAGRANICZNE W JAWORZNIE W LATACH 2017 – 2019	19
TABELA 5. LICZBA BEZROBOTNYCH MIESZKAŃCÓW JAWORZNA ZAREJESTROWANYCH W POWIATOWYM URZĘDZIE PRACY, WG PŁCI W LATACH 2017-2019	20
TABELA 6. LICZBA BEZROBOTNYCH MIESZKAŃCÓW JAWORZNA ZAREJESTROWANYCH W POWIATOWYM URZĘDZIE PRACY, WG WIEKU W LATACH 2016-2019	20
TABELA 7. LICZBA BEZROBOTNYCH MIESZKAŃCÓW JAWORZNA ZAREJESTROWANYCH W POWIATOWYM URZĘDZIE PRACY, WG WYKSZTAŁCENIA W LATACH 2017-2019	21
TABELA 8. LICZBA BEZROBOTNYCH MIESZKAŃCÓW JAWORZNA ZAREJESTROWANYCH W POWIATOWYM URZĘDZIE PRACY, WG CZASU POZOSTAWANIA BEZ PRACY W LATACH 2017-2019	21
TABELA 9. LICZBA BEZROBOTNYCH MIESZKAŃCÓW JAWORZNA ZAREJESTROWANYCH W POWIATOWYM URZĘDZIE PRACY, KTÓRE PODJĘŁY PRACĘ, STAŻE LUB ZAŁOŻYŁY DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ (Z DOFINANSOWANIEM PUP) W LATACH 2017-2019	22
TABELA 10. OGÓLNA LICZBA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W JAWORZNIE W LATACH 2017-2019	25
TABELA 11. LICZBA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W JAWORZNIE ZE WZGLĘDU NA WIEK, W LATACH 2017-2019	25
TABELA 12. LICZBA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W JAWORZNIE ZE WZGLĘDU NA LICZBĘ SYMBOLI, W LATACH 2017-2019	26
TABELA 13. LICZBA WYDANYCH ORZECZEŃ O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI ORAZ O STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W LATACH 2017-2019 (OGÓŁEM)	26
TABELA 14. LICZBA WYDANYCH ORZECZEŃ O STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI WG SYMBOLU ORAZ RODZAJU STOPNIA W LATACH 2017-2019	26
TABELA 15. LICZBA WYDANYCH ORZECZEŃ O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W JAWORZNIE WG SYMBOLU W LATACH 2017-2019	27
TABELA 16. FUNKCJONOWANIE ZESPOŁU INTERDYSCYPLINARNEGO I GRUP ROBOCZYCH DO SPRAW PRZEMOCY W RODZINIE NA TERENIE JAWORZNA W LATACH 2017-2019	29
TABELA 17. LICZBA OSÓB/RODZIN OBJĘTA RÓŻNYMI FORMAMI WSPARCIA NA TERENIE JAWORZNA W LATACH 2017-2019	29
TABELA 18. LICZBA ZAŁOŻONYCH „NIEBIESKICH KART” W JAWORZNIE W LATACH 2017-2019	30
TABELA 19. PRACA SOCJALNA I ASYSTENTURA RODZINNA REALIZOWANA W DZIALE AKTYWIZACJI I WSPARCIA RODZINY W MOPS JAWORZNO W 2019 ROKU	32
TABELA 20. PIECZA ZASTĘPCZA W JAWORZNIE W LATACH 2017-2019	34
TABELA 21. WYBRANE RODZAJE PRZESTĘPSTW WSZCZĘTYCH I STWIERDZONYCH NA TERENIE MIASTA JAWORZNO W LATACH 2017-2019 (ŁĄCZNIE)	36
TABELA 22. RODZINY KORZYSTAJĄCE ZE WSPARCIA MIEJSKIEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W JAWORZNIE ZE WZGLĘDU NA LICZBĘ OSÓB W RODZINIE W LATACH 2017-2019	38
TABELA 23. RODZINY Z DZIEĆMI KORZYSTAJĄCE ZE WSPARCIA MIEJSKIEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W JAWORZNIE ZE WZGLĘDU NA LICZBĘ DZIECI, W LATACH 2017-2019	38
TABELA 24. RODZINY NIEPEŁNE KORZYSTAJĄCE ZE WSPARCIA MIEJSKIEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W JAWORZNIE ZE WZGLĘDU NA LICZBĘ DZIECI, W LATACH 2017-2019	39
TABELA 25. RODZINY EMERYTÓW I RENCISTÓW KORZYSTAJĄCE ZE WSPARCIA MIEJSKIEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W JAWORZNIE ZE WZGLĘDU NA LICZBĘ OSÓB W RODZINIE, W LATACH 2017-2019	39
TABELA 26. POWODY PRZYZNANIA POMOCY SPOŁECZNEJ W JAWORZNIE W LATACH 2017-2019	39
TABELA 27. LICZBA OSÓB OBJĘTYCH PROGRAMEM „POSILEK W SZKOLE LUB W DOMU” /POMOC PAŃSTWA W ZAKRESIE DOŻYWIANIA” W JAWORZNIE W 2019 ROKU	40
TABELA 28. LICZBA OSÓB OBJĘTYCH PROGRAMEM „RODZINA 500+” W JAWORZNIE W 2019 ROKU	40
TABELA 29. LICZBA ŚWIADCZENIOBIORCÓW OBJĘTYCH ŚWIADCZENIAMI RODZINNYMI W JAWORZNIE W 2019 ROKU	41

TABELA 30. LICZBA RODZIN, KTÓRYM WYDANO „KARTY DUŻEJ RODZINY” W JAWORZNIE W LATACH 2017-2019 _____	_41
TABELA 31. LICZBA RODZIN UCZESTNICZĄCYCH W PROGRAMIE „JAWORZNICKA RODZINA WIEŁODZIETNA” W LATACH 2017-2019 _____	42
TABELA 32. LICZBA WYDANYCH DECYZJI PRYZNAJĄCYCH SWIADCZENIE Z PROGRAMU „DOBRY START” W LATACH 2018-2019 _____	42